

VESTNIK

NOTICIERO

3-4-5

1977

XXVIII

VESTNIK je glasilo slovenskih svobodnjakov, vključenih v ZDSPB. Izdaja ga konzorcij. Predsednik je Bogumil Pregelj, Ramón Falcón 4158, 1407 Buenos Aires. — Ureja uredniški odbor. Naslov uredništva in uprave: Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, 1407 Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Editor y redactor responsable: Bogumil Pregelj, Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, 1407 Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) is the voice of slovenian anticommunist veterans. Ovitek: arh. Jure Vombergar.

Tiska: Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, 1101 Buenos Aires, Argentina
Registro de la Propiedad Intelectual No. 1.333.625 (22. 6. 1976)

✦ KAREL MAUSER

El 21 de enero del presente año falleció en Cleveland (USA), el señor Karel Mauser, escritor esloveno y presidente de la Unión de los Combatientes Anticomunistas Eslovenos.

Mauser era un hombre de grandes cualidades humanas, escritor destacado y exímio poeta, todo ello unido a una sencillez y humildad verdaderamente incomparables. Escribió más de 25 libros, colaborando con infinidad de artículos en diferentes diarios y revistas. Varios de sus libros fueron traducidos al español, alemán, francés y a otros idiomas.

El extinto fue un verdadero centinela de la tradición eslovena, un vocero de los grandes ideales, un luchador infatigable por la verdadera libertad y enemigo acérrimo del comunismo.

Sobre su tumba juramos continuar la lucha contra el comunismo hasta que el mismo sea exterminado, y se hagan realidad los ideales por los cuales vivió, luchó y murió Karel Mauser.

NOVA NAROČNINA ZA LETO 1977

Za Argentino: 500,00 pesov (ki velja začasno);

za ZDA, Kanado in Evropo: 6 dolarjev;

za Južno Ameriko: 5 dolarjev.

Za letalsko dostavljanje doplačati 4 dolarje.

Naročnino poravnajte pri poverjenikih, v Argentini tudi v Dušnopastirski pisarni.

Naročnike v Argentini prosimo za razumevanje, ker smo bili prisiljeni zaradi velike druginje in razvrednotenja denarja dvigniti naročnino na 500 pesov letno.

VESTNIK-NOTICIERO

XXVIII

3-4-5

15. 3. 1977

✦ **KAREL MAUSER**

✠ KAREL MAUSER

Dne 21. januarja 1977 je v Clevelandu po težki operaciji v Gospodu zaspal naš soborec, predsednik Zveze društev slovenskih protikomunističnih borcev — KAREL MAUSER.

Bil je steber in duša naše organizacije protikomunističnih borcev, bil je njen ideolog in vodnik. Dobro je poznal komunizem in se mu je z vso silo uprl. Doživel je našo tragedijo na Turjaku, zapustil je domovino in se pridružil vojski slovenskih političnih emigrantov. S peresom in besedo je med nami ohranjal krščanske in slovenske ideale. Trudil se je, da bi Slovenci po svetu živeli v miru in medsebojni ljubezni, da bi bila v njih živa zavest odgovornosti za vsako dejanje in za vsako izgovorjeno in zapisano besedo, da bi trezno presojali vse dogodke in da ne bi nikomur vsiljevali svojih misli in stališč z vpitjem, pretiravanjem in zavijanjem dejstev. Pogosto je poudarjal, da je bilo bistvo našega boja doma resnica in to bistvo je ostalo, kajti samo resnica nas bo osvobodila.

Rajni Karel nam je zapustil svoj testament v svojih govorih, člankih in pismih. Danes objavljamo na drugem mestu nekaj njegovih zadnjih pisem, ki jih je napisal, ko je že stal na pragu večnosti, in je s tega večnostnega stališča presojal naše življenje. Rotil nas je, da naj hodimo ravno pot, trdno in brez omahovanja, kar nam bo utrdilo spoštovanje vseh rojakov. Tudi nas je prosil, da bodimo edini in da naj držimo skupaj, da bodimo velika družina, katere člani se iskreno ljubijo. Prav v zadnjem pismu nam je zaklical, da naj držimo organizacijo, da bodimo vedno dostojni toda trdni.

Iz vsega delovanja rajnega Karla je odsevala velika srčna dobrota. Če kdo, potem zasluži on, da ga imenujemo dobrega človeka. Bil je globoko veren, ves zasidran v Boga in vsakomur je pomagal, kolikor je le mogel. Globoko je spoštoval škofa Gregorija Rožmana in se mu je tudi priporočal.

Bil je zaveden Slovenec. Svoje pisateljske in govorniške talente je postavil v službo Boga in slovenstva. Ogromno svojih sil je posvetil ogroženemu slovenstvu na Koroškem. Zlasti se je trudil, da bi mladini, rojeni na tujem, vcepil spoštovanje in ljubezen do slovenske domovine in do slovenskega jezika. Imel je pri tem prizadevanju velike uspehe. Gotovo je bil rajni Karel med slovensko mladino ena najbolj priljubljenih osebnosti.

Slovenski protikomunistični borci hočemo nadaljevati pot, ki nam jo je zarisal rajni Karel Mauser. Hočemo posnemati njegov zgled dobrega človeka, vernega in zavednega Slovenca, odločnega in načelnega protikomunista. Hočemo delati za edinost med nami, za strpnost in medsebojno spoštovanje. Vedno in povsod se hočemo boje-

vati za resnico in za svobodo slovenskega naroda in slovenske domovine.

Karel Mauser se je rodil 11. avgusta 1918 v Zagoricah pri Bledu. Gimnazijske študije je začel v Kranju, končal pa jih je leta 1939 z maturo v Ljubljani. Nato je vstopil v bogoslovje, kjer je ostal devet semestrov. Kot bogoslovec je odšel na Turjak, kjer je stregel ranjencem. Ob padcu Turjaka v partizanske roke (septembra 1943) je bil tudi on zajet in odpeljan v komunistične zapore v Kočevje. Po rešitvi iz zapore je delal do 3. maja 1945 kot korektor in pomožni urednik Slovenčeve knjižnice v Ljubljani. Ob prevratu je bil skupaj s svojim očetom izgnan najprej v Avstrijo, nato na Ogrsko. Preko Gradca je nato prišel v Lienz in pozneje v Spittal. Leta 1950 se je preselil v Združene države Amerike. Poročil se je z gospo Marijo. roj. Habjan. V zakonu so se mu rodili štirje otroci: Helena, Rotija, Klemen in Meta.

Mauser je Slovincem najbolj znan kot pisatelj in je gotovo eden izmed najbolj priljubljenih in branih slovenskih pisateljev. Mnogo je napisal za celovško Mohorjevo družbo in s tem je dvigal slovensko narodno zavest na Koroškem. Poleg tega je sodeloval v skoraj vseh slovenskih emigrantskih časopisih in revijah. Napisal je 26 knjig, od katerih so bile nekatere prevedene tudi v tuje jezike. V mnogih svojih spisih je postavil časten in trajen spomenik pobitim slovenskim protikomunističnim borcem. Njegova trilogija „Ljudje pod bičem“, ki jo je posvetil „svojim mrtvim prijateljem s Turjaka za dvajseto obletnico“ (1963), je gotovo najboljši in najobširnejši leposlovni tekst z opisom komunistične revolucije na Slovenskem.

Poleg pisateljavanja se je Mauser udeleževal tudi kot predavatelj in govornik v Severni Ameriki, Kanadi pa tudi v Argentini. Mnogo časa mu je tudi vzelo dopisovanje s številnimi prijatelji in znanci, posebej pa še s slovensko mladino na vseh kontinentih.

Mauser je krepko sodeloval pri našem glasilu s članki, črticami in tudi pesmimi. Vestnik je tudi objavil mnogo njegovih govorov in tako seznanil slovensko javnost z globokimi mislimi, ki jih je Mauser vedno nanizal v svojih govorih.

Ko so ga protikomunistični borci naprosili, da bi prevzel predsedstvo Zveze društev slovenskih protikomunističnih borcev, je to mesto dne 6. septembra 1964 — kljub močni zaposlenosti na drugih področjih javnega dela — brez ugovora prevzel in ga z vso vestnostjo vršil — dobesedno do poslednjega diha. Zadnji njegov govor, zadnja pesem in zadnja pisma so bila namenjena borcem.

Dragi Karel, hvala Ti za vse opravljeno delo. Dobri Bog naj Te bogato poplača!

Cleveland žaluje in se poslavlja od svojega velikega sina

Ko je v petek, 21. januarja 1977, Karel Mauser podlegel težki srčni operaciji, se je vest o njegovi smrti še isti večer neznansko hitro razširila med Slovenci v Clevelandu in okolici. Še isti večer so za njo zvedeli tudi Slovenci v New Yorku, Kanadi, v Chicagu, Milwaukee, v Minnesoti, odkoder so potem njegovi prijatelji prihiteli na pogreb v Cleveland. Če pomislimo na snežne meteže in mrzlo vreme prav v tistem času, je bila pot iz daljne Minnesote in drugih zelo oddaljenih krajev dokaz izredne požrtvovalnosti in globokega spoštovanja do umrlega pisatelja Karla Mauserja. Poročilo o smrti Karla Mauserja so takoj prejeli tudi v Argentini, kjer je imel Karel najbolj zveste prijatelje in je bil posebno spoštovan in priljubljen pri borcih in tamkajšni mladini.

Od nedelje popoldne in ves čas kropljenja so se ljudje vrstili ob krsti, da še poslednjič vidijo znan obraz velikega slovenskega moža in izrazijo sožalje njegovi družini.

Od pokojnega Karla Mauserja so se ob krsti z molitvijo poslovili protikomunistični borci, katerih Zvezi je bil dolga leta predsednik. Od njega so se s pesmijo poslovili pevci in pevke Korotana, na katerega koncerte in prireditve je pokojnik tolikokrat vabil, od njega se je poslovilo Dramatsko društvo Liliya, pri katerem je Karel Mauser sodeloval in pisal zanj skozi mnoga leta. S pesmijo se je od umrlega poslovil tudi moški zbor „Slovenski fantje“. S skupno molitvijo, ki jo je vodil msgr. Ignacij Kunstelj ob krsti njihovega člana, pa se je poslovilo članstvo Društva Presvetega Srca Jezusovega št. 172 Ameriške Slovenske Katoliške Jednote, najmogočnejše in najštevilnejše katoliške slovenske organizacije na svetu.

V tihi in bridki žalosti so jemali od pokojnika slovo njegovi osebni prijatelji. Prenekatera nezatajena solza je spolzela po licih.

Nepretrgoma je bil pogrebni zavod poln spoštovalcev umrlega. Z vso spoštljivostjo so se poslavljali od njega in žalostni ugotavljali nenadomesljivo izgubo, ki je tako težko zadela ne le Slovence v ZDA in v Kanadi, ampak vse Slovence v zdomstvu in zamejstvu, zlasti one na Koroškem in v Argentini.

Pogrebna sv. maša

K pogrebu, ki se je vršil v torek, 25. januarja, se je zbralo izredno veliko število pogrebcev iz vsega Velikega Clevelanda, iz njegove bližnje in daljne okolice, čeprav je bil delavni dan in so bila pota zasnežena in težavna. Prihiteli so Slovenci iz Toronta, Milwaukeeja, Newyorka, Bridgeporta, iz daljne Minnesote ter iz drugih slovenskih naselbin po Ameriki in Kanadi.

Iz Grdinovega pogrebnega zavoda na st. Clair Avenue je krenil po-

greb v cerkev sv. Vida, kjer je bila ob 10 pogrebna ali vstajenska sv. maša,

Na željo družine je bil glavni maševalec g. Jože Božnar od Sv. Vida, najbližji družinski prijatelj vseh Mauserjevih. Somaševali so: msgr. Ignacij Kunstelj, London, Anglija, msgr. Louis Baznik, Cleveland, g. dr. Edward Pevec, župnik sv. Vida, g. Jože Varga, župnik sv. Lovrenca, Cleveland, g. Viktor Tomc, župnik Marije Vnebovzete, Cleveland, g. dr. Pavel Krajnik, župnik sv. Cirila in Metoda, Lorain, Ohio, Alojzij Hribšek, župnik sv. Križa, Fairfield, Conn., pater Fortunat Zorman, Lemont, Ill., g. Rajmund Hobart, Marija Vnebovzeta, g. Julij Slapšak, g. J. Bruening, g. Jože Simičič od Sv. Vida, g. Matija Balažič CM iz Toronta in g. Franc Kosem, šk. tajnik, Cleveland.

Komentator je bil Jože Melaher, ki je stalno sodeloval pri sv. mašah z rajnim Mauserjem kot lektorjem. Besede Melaherja, ki je kot komentator povedal pokojnikovo zadnje sporočilo pred smrtjo, objavljamo posebej na drugem mestu.

V homiliji je msgr. Ignacij Kunstelj izrazil božjo voljo: Ni važno, kaj smo v življenju, ampak kako izvršimo svoje delo. In če je izvršeno, kot ga Bog želi, potem smo lahko mirni, saj smo izvršili v polni meri svoj poklic. Tako je tudi z upravljanjem božjih darov v našem življenju. Različna so, tudi različno jih izvršujemo, ako so po božji postavi, smo pač izvršili, kar Bog od nas želi. Pokojni Karel Mauser je imel obilne darove prav po svetem pismu in jih je v življenju izpolnil v polni meri...

Velika, lepa cerkev sv. Vida je bila polna, kot je le ob največjih cerkvenih praznikih in slovesnostih. Mogočno, ubrano in občuteno slovensko petje združenih cerkvenih pevcev s kora je blažilo žalost zbranega vernega slovenskega ljudstva. Med res izbranimi cerkvenimi pesmimi ni manjkalo priljubljene „Marija, skoz življenje“, katero spremlja slovenski begunski rod že vsa leta po vseh delih sveta, kamor ga je po božji volji zanesla usoda. Ko so člani društva slovenskih protikomunističnih borcev iz Clevelanda, Toronta in Gilberta dvignili in odnesli izpred oltarja pokojnikovo krsto, so zbrani zapeli pesem „Je angel Gospodov oznanil Mariji“. In zopet so zajokala slovenska srca. Med petjem te pesmi se je počasi izpraznila cerkev.

Pogreb

V pogrebni spreved se je vključilo več sto rojakov in rojakinj, ki so želeli ljubljenega slovenskega brata Karla Mauserja spremiti na božjo njivo, na pokopališče Vernih duš v Chardonu, Ohio, kjer je dobil svoje zadnje zemsko bivališče. Molitve ob grobu je opravil p. Fortunat Zorman OFM. Ustreženo je bilo zadnji želji pokojnika, da ne bi bilo na pokopališču nobenih govorov.

Po lepem starem slovenskem običaju so se po pogrebu pogrebci (bilo jih je okoli 200) zbrali v farnem avditoriju pri Sv. Vidu, kjer jim je bilo postreženo s kosilom, katerega je organiziralo Društvo slovenskih

protikomunističnih borcev v Clevelandu. Na pogrebščini so se po mnogih letih zopet srečali prenekateri stari prijatelji in znanci še iz rodne domovine ter se medsebojno tolažili nad veliko narodno izgubo.

Zadnje sporočilo Karla Mauserja

Pri pogrebni sveti maši dne 25. januarja 1977 v cerkvi sv. Vida v Clevelandu je komentator **Jože Melaher** povedal tole:

Tisto nedeljo pred operacijo, ko je bil Karel Mauser v bolnišnici — njegova zadnja nedelja v življenju — nam je pri sv. maši v berilu bilo prebrano prvo pismo apostola Pavla Kološanom: Bratje, različni so duhovni darovi, isti pa je duh, različne so službe, isti pa je Gospod, različna so dela, isti pa je Bog, ki dela vse v vseh. Slehernemu pa se razodetje Duha daje v korist. Enemu se po Duhu daje beseda modrosti, drugemu beseda vednosti po istem Duhu.

Karlu Mauserju je Bog dal več kot drugim. Dal mu je besedo modrosti, besedo vednosti in močno vero v istem Duhu...

Karel, naše obzorje je preozko, da bi moglo obseči širino tvojega duha, a vsakemu od nas je ostalo nekaj, da bo kot ena misel v celoti moglo med nami živeti v istem Duhu, katerega darove si vse življenje prenašal na nas.

Isto nedeljo, 16. januarja 1977, nam je Karel Mauser, potem ko je prejel zakrament sv. maziljenja, zgostil svoje življenje in mišljenje, vso svojo osebnost v nekaj stavkih. Ko se sedaj od njega poslavljamo, je tukaj najbolj primeren prostor, da povem njegovo zadnje sporočilo.

V bolniški sobi smo bili Father Jože Božnar, Father Jože Simčič in jaz. Mi trije smo sedeli, Mauser je z mirnim korakom hodil sem in tja po sobi. Postal je, vsakemu pogledal trdno v oči in nam govoril:

Trdno stojim za vsem, kar sem v svojem življenju govoril in pisal. Kako bi izgledal pred ljudmi, če bi sedaj klečnil jaz, ko je na mene samega padla preizkušnja trdnosti vere v Boga in vere v posmrtno življenje. Vem, če mi vse molitve dobrih duhovnikov, ki po vsem svetu sedaj molijo za moje zdravje, in v nebesih priprečnje Barage in Rožmana, ne bodo pomagale, potem je takšna božja volja, da prihrani meni in moji družini veliko trpljenja. Tukaj bom zapustil veliko prijateljev, še več jih bom srečal tam. Smrt — kakšna milost božja. Glejte, gledal bom

Boga, videl Marijo — kakšna nebeška blaženost... Jaz sem pripravljen.

Še to povejte mojim prijateljem, tudi tistim, ki se z mano niso vedno strinjali: Nikogar nisem namerno žalil, o nikomur nimam zle misli, z vsemi sem v miru božjem. Ostanem pa pri svojem prepričanju!

Ko smo ga poslušali, sem se jaz počutil tako neznatnega, duhovnika sta zavzeto gledala mirnost moža s takšno mogočno vero.

Karel, mnogo let — vse od začetka — sva tukaj skupaj opravljala sodelovanje lektorja in komentatorja pri sv. maši. Prav iz tega mesta tukaj si nas s svojimi globokimi mislimi pred začetkom maše uvedel v spoštljivo resnost sv. opravila. V imenu lektorjev in komentatorjev pri Sv. Vidu zadnji pozdrav in — prosi za nas.

Karel, samo tvoje telo odhaja iz slovenske skupnosti, tvoj duh ostaja med nami, nas še povezuje s Slovenci v Argentini, v Evropi in z onimi v daljni Avstraliji, pa prodira tudi med naše ljudstvo v domovini. Ko se mcramo mi tukaj na zemlji tudi pri delu za dobro še boriti z našimi slabostmi, daj nam z večnosti svojo roko, da nas vodi k trdnosti vere, kakor si nam bil v zgled, dokler si bil med nami.

Z Bogom — Karel Mauser!

GILBERT ŽALUJE

MAŠA ZADUŠNICA IN KOMEMORACIJA NA GILBERTU

Ko so mi v petek, 21. januarja sporočili iz Clevelanda, da je umrl naš veliki prijatelj in zvezni predsednik Karel Mauser, sem onemel in bil kot zgubljen. Poklical sem g. župnika Dolšina, ki ga je žalostna novica pretresla. Po nekaj trenutkih pa mi zakliče: „Nič žalovanja, umrl je svetnik. Potrebno pa je, da naše DSPB pošlje delegacijo na pogreb.“ Kmalu nato me je poklicala gospa Mimi Mauserjeva in mi ponovila žalostno novico. Povedal sem ji, da bomo prišli na pogreb, pa mi je odsvetovala iti na tako dolgo pot.

Obvestil sem vse člane o smrti dragega Karla in z Metodm Menar-tom sva se odločila, da greva v tisoč milj oddaljeni Cleveland na pogreb, kjer bova zastopala naše društvo. Pridružili pa so se nama še France Medved, Andrej Perčič in Gorše.

Kar smo doživeli v Clevelandu, to je bilo nekaj edinstvenega in nepozabnega. Vsi smo občutili, da je umrl velik mož in da imamo sedaj novega priprošnjika pri Bogu, saj smo poznali njegovo globoko vero in njegovo

izredno srčno dobroto, kar je pred pogrebno mašo izpovedal naš zvezni tajnik in pokojnikov velik prijatelj Jože Melaher.

Take pogrebne maše še nismo doživeli. Petnajst duhovnikov je somaševalo. Poslovilne besede msgr. Kunstlja so vse navzoče ganile do solz.

Po povratku domov, smo imeli dne 6. februarja popoldne slovensko mašo zadušnico v domači cerkvi na Gilbertu. Daroval jo je naš duhovni vodja, župnik Janez Šuštaršič in so se je udeležili vsi Slovenci iz Gilberta. Po evangeliju nam je g. župnik prebral govor, ki ga je imel na pogrebni maši v Clevelandu zvezni tajnik Melaher. Po sv. maši smo imeli v cerkveni dvorani pristrčno komemoracijo. Ob tej priložnosti je imel spominski govor o pokojnem Karlu Mauserju g. župnik Janez Dolšina, ki je v lepih besedah orisal lik pokojnika in ga nam postavil za vzgled vernega, narodno zavednega in silno delavnega človeka.

V sredo, 9. februarja pa je imel odbor DSPB žalno sejo, na kateri se je spomnil pokojnega zveznega predsednika.

Pavel Bajda

Maša zadušnica in komemoracija v Buenos Airesu

Vest o smrti pisatelja Karla Mauserja, predsednika Zveze društev slovenskih protikomunističnih borcev, je prejel soborec Božo Stariha dne 21. januarja nekaj minut pred polnočjo. Takoj jo je sporočil odbornikom Društva slovenskih protikomunističnih borcev v Argentini (DSPB) in vodilnim osebnostim organiziranega slovenskega življenja v Buenos Airesu in okolici. Odborniki DSPB so se takoj dogovorili, da bodo naprosili Slovensko dušno pastirstvo, da se za rajnega Karla Mauserja daruje sv. maša zadušnica, po kateri naj se potem izvrši komemoracija. Tudi je bilo sklenjeno, da se k maši in komemoraciji povabijo poleg borcev vsi rojaki iz Velikega Buenos Airesa in zlasti še slovenska mladina. V dogovoru z namestnikom delegata slovenskih dušnih pastirjev č. g. dr. Alojzijem Starcem (delegat msgr. Anton Orehar je bil odsoten) je bilo sklenjeno, da se bosta sv. maša zadušnica in komemoracija vršili ob osmini smrti t. j. 28. januarja zvečer ob 19.30 v slovenski cerkvi Marije Pomagaj v Slovenski hiši v Buenos Airesu. Obvestilo o tem je bilo objavljeno v obeh slovenskih tednikih.

Sv. maša zadušnica in komemoracija sta pokazali, kako je bil rajni Karel priljubljen med rojaki v Argentini. Cerkev Marije Kraljice je bila popolnoma zasedena in redkokdaj se je zgodilo, da bi toliko rojakov zlasti pa še mladine prišlo k kaki maši zadušnici. Videli smo tu zbrane vse vidne predstavnike slovenskega javnega življenja. Navzoči so bili med drugimi predsednik Narodnega odbora Miloš Stare, predsednik Zedinjene Slovenije Marjan Loboda, predsednik Slovenske kulturne akcije dr. Tine Debeljak,

predsedniki slovenskih domov in organizacij, posebej mladinskih, protikomunistični borci, katerim se je pridružila tudi gospa Zinka Rupnik, vdova po rajnem domobranskem poveljniku Vuletu Rupniku ter številni pokojnikovi prijatelji in častilci.

Sv. mašo zadušnico je daroval g. dr. Alojzij Starc, lektorja sta bila Marjan Loboda in gospa Mirjam Rantova, darove so nesli na oltar dr. Tine Debeljak, starešina DSPB Slavko Urbančič in zastopnica mladine gđc. Tonči Vesel. V svojem globokem cerkvenem govoru po evangeliju je dr. Starc orisal delo rajnega Karla ter ga označil kot velikega glasnika slovenske in božje besede, ki je ves svoj prosti čas in vse svoje življenjske sile porabil za to, da je pisal. Napisal je 25 knjig in nešteto člankov in pesmi in vse to v lepi in razumljivi slovenski besedi. Ta slovenska beseda pa je bila vedno prepletena z božjo besedo, zasidrana v Bogu, spremljana z izreki iz sv. pisma. Danes se v prvi vrsti zahvaljujemo Bogu, da nam je dal tega velikega in delovnega moža, obenem pa Ga prosimo, da mu nakloni zaslužen plačilo. — Med sv. mašo je bilo ljudsko petje. Skoraj vsi navzoči so pristopili tudi k sv. obhajilu.

Komemoracija

Po sv. maši se je vsa velika množica rojakov podala pred spomenik junakov na dvorišču Slovenske hiše. Dr. Starc je tu opravil molitve za rajnega Karla Mauserja. Nato je v imenu protikomunističnih borcev spregovoril član starešinstva DSPV in pokojnikov prijatelj Miha Benedičič. Dejal je, da se nahajamo pred svežim grobom enega najboljših Slovencev. Njegova smrt je nas vse silno prizadela. Večkrat nas je obiskal v Argentini. Razumel je nas starejše in prav tako tudi mlade. Tudi mi smo dobro razumeli njega, ker je govoril preprosto, iz srca in ker smo čutili, da iz njegove besede veje silna ljubezen do vsega slovenskega, veje dobrota in odkritosrčnost. Njegova beseda je vžigala. Mladina ga je ljubila, mu zaupala, verjela in mu sledila.

Po tem govoru je dr. Starc skupaj z navzočimi izmolil Očenaš za večni mir pokojnikove duše. Nato pa je v tišino poletne noči zadonela v srce segajoča pesem „Gozdič je že zelen“. —

IZ ZADNJIH MAUSERJEVIH PISEM

21. julija 1976 (uredništvu Vestnika)

Po letalski pošti sem dobil Vestnik. Zaslužite vso pohvalo. To je eden najboljših, kar ste jih kdaj izdali, se mi zdi.

Ko gledam, kar ste objavili v Vestniku, vidim, kako prav sem imel in kako resnično je, kar sem povedal mladim v Buenos Airesu.

Delamo napake, kakor vsi drugi; mladi pa bodo spoštovali le tiste, ki se napak ne boje priznati. Nekateri ljudje res ne vidijo, da je sedaj drug čas in da ni več tiste dobe, ko si morda z vpitjem, s pretiravanjem in zavijanjem dejstev še kaj dosegel. Vse to je mimo, ostaja le tisto, kar zgrade trezni ljudje z mirnostjo, z zavestjo odgovornosti in s pripravljenostjo. Vsa napihnjenost danes nič ne pomeni. V resnici mislim, da je življenjsko važno za našo emigracijo, da bi se naučili trezno razsojati, ne v ihti psovati, in dvakrat prespati, kar kdo zapiše. Ko bomo do tega prišli, preprirov skoraj ne bo.

Hvala za vsako molitev, potreben sem je. In jaz molim za vse bolne in trudne tam, posebej se spominjam Vuleta v svojem križu in tudi drugih. Na tej zadnji poti proti večnosti bomo vsi na eni poti. O tem sem trdno prepričan.

26. septembra 1976 (uredništvu Vestnika)

Vsakdo izmed nas je dolžan opraviti svojo dolžnost. Ni opravil svoje dolžnosti tisti, ki je sicer v preteklosti vseskozi stal, pa danes ne stoji z vsem, kar ima, z vsemi talenti, ki jih ima, da sproti pomaga ravnati zgodovinska dejstva in dogodke, ki jih nekateri kroje po svoje in razlagajo po svoje. Danes je to prav toliko važno kakor nekoč boj. Bistvo boja je bila RESNICA in to bistvo je ostalo.

Jaz prosim samo eno: hodite ravno pot, nikdar strupeno zagovarjati svojega stališča, pač pa vedno tako trdno, da te bo dolžan vsak spoštovati. Vestnik to zelo drži in je prav zato pri ljudeh tukaj in tudi doma v večji časti kakor vsak drugi list. Vestnika se boje, kričanja se nihče ne boji, ker so ga vajeni. Diktatorji in totalitarni režimi se boje mirnih ljudi, tistih, ki resnico iščejo, in nikdar tistih, ki mislijo, da bo kričanje sprožilo plazove. Morda bomo marsikdaj nad to ali ono stvarjo razočarani, razočarani nad tem ali onim človekom. Tudi razočaranja so del zgodovine, mar ne? Mar jih nismo veliko doživeli?

Držimo res skupaj. To je moja iskrena želja, ki bi jo rad vsem posredoval, vsakemu posebej.

29. novembra 1976 (odboru in članstvu DSPB v Argentini)

To je prvo pismo, kar sem prišel iz bolnišnice. Bil sem v Mount Sinai Hospital-u 17 dni. Šel sem tja zavoljo srca. In ko bi moral že domov, je prišlo do krvnega zamaška, če naj bi rekel po slovensko (angleško Bloodclott). Bil je v nogi, nekoč je to imel predsednik Nixon. Dajali so mi v žilo neko razstopino in zdaj je tisto prešlo. Poslali so me domov in bodo videli, kako bo šlo. Verjetno bo treba ob svojem času iti še nazaj. Človek se hudo naveliča bolnišnice. Bolnišnica ti nekam ubije duha, če si tam vedno za isto storijo. Toda človek ne more preko božje volje. V njej je namreč zapisano, kako in

kako dolgo se odvija nit človeškega življenja. Imel sem čas moliti tudi za bolnike pri vas... Delim usodo z mnogimi drugimi, ki so menda še večji reveži kakor sem jaz.

Zadnja številka Vestnika je zopet zelo lepa. Všeč mi je.

V „Ljubljanskem dnevniku“ me je nažgal tisti Čuček, ki je napadel tudi dr. Filipa Žaklja in Narodni odbor za Slovenijo. O meni pravi, da sem vodja slovenskih protikomunističnih borcev, da sem bil zajet na Turjaku in da zapeljujem slovensko ljudstvo itd. Pa sem tako blizu drugega brega, da mi niti ostre besede, niti krivične besede ne spodnašajo nog.

22. decembra 1976 (odboru in članom DSPB v Argentini)

Tu je clevelandsko društvo borcev priredilo — kakor vsako leto — lepo božičnico. Govoril sem jaz. Govor pošiljam v posebnem pismu, da to pismo ne bo predebelo. Morda ga lahko še kdaj kako porabite, morda odlomke.

Za operacijo bi se odločil, če bi bilo vsaj 70 odstotkov verjetnosti, da bo uspela. Bom videl, kaj bodo preiskave in razgovori prinesli. Treba je biti na vse pripravljen. Ko se človeku ura izteče, je treba oditi. Recite kdaj Očenaš zame.

Prilagam pesmico, ki sem jo napisal v Mt. Sinai bolnišnici v novembru (Pesmica ima naslov „Čakanje“ in je objavljena v tej številki Vestnika. Verjetno je to zadnja Mauserjeva pesem. — Op. ured.)

7. januar 1977 (zadnje, z roko napisano pismo, namenjeno odboru in vsem članom DSPB v Argentini)

Sporočam odboru in vsem članom, da odhajam na operacijo odprtega srca, ki bo 18. ali 19. januarja. Z operacijo bi napravili dva obhoda in v dober del srca bi prišlo več krvi. Nevarnost smrti je dvajsetkrat večja brez operacije kakor operacija sama. Čutil sem dolžnost do družine, do sebe in drugih, da še to poskusim. Vse je v božji roki. Lahko se zgodi, da ne pridem skoz to težko operacijo. V božji roki je, kakor pravim.

Rad bi vam vsem povedal, da organizacijo držite, da ste edini, vedno dostojni, toda trdni. Tudi to uro, ko na svoj način že gledam v večnost, trdno verujem, da sem vam vedno govoril le tisto, kar sem v srcu res mislil. Zlasti Vestnik držite v tej smeri.

Upam, da me Bog pogleda skoz veliko okno, ako me pusti živeti še nekaj časa. Če ne bo tako, bo žena na nek način sporočila v Buenos Aires. Vem eno: mnogi prijatelji boste molili zame. In tudi vem: če je božja volja, da odidem, tudi na oni strani so mnogi, ki sem jih ljubil. Kjerkoli bom, bom molil za vas, dajte tudi vi zame.

Z iskrenimi pozdravi odboru, vsem članom in vsem prijateljem

vdani Karel

Čakanje

Postajam tišina gozdne jase
v globokem snegu.

Preko mene gredo steze živali,
sence ptičjih peroti,
klici samote, ki nimajo imena.

V belih vejah smrek
so moje molitve kot premrli ptički.

Mt. Sinai, 16. nov. 1976

Karel Mauser

Svet more reševati le blaga božična misel!

Zadnji govor zveznega predsednika, pisatelja **Karla Mauserja** na božičnici DSPB v Clevelandu 19. decembra leta 1976.

Kako čudovito naglo je preteklo leto, kajne? Od tolikih ljudi, prijateljev in znancev smo se morali posloviti. Odšli so tja, kjer samo ljubezen razodeva svoja čuda in svojo neznansko lepoto. Od kolikih stvari smo se morali ločiti! Zdele so se nam življenjsko nujne, v teh zadnjih dneh leta spoznavamo, da je toliko stvari v našem življenju, brez katerih gre življenje mirno in nepretrgano svojo pot. Mi sami smo toliko stvari naredili za nujne, za neznansko važne. Samo zavoljo tega, ker smo si želeli življenje napraviti s sladkostjo potreseno premikanje časa. Pa jih je toliko, ki žive samo od drobtin, toda žive in so srečni.

Ob vsakem božiču — če na božič gledamo res z očmi vernih ljudi — moramo misliti na prvi božič, na čas, na ljudi in razmere, ki so tedaj vladale. Mogočna rimska država je imela v svoji pesti droben izraelski narod, ki ga je pred dolgimi stoletji Mojzes iz egiptovske sužnosti pripeljal v obljubljeno deželo. Predstavnik rimske oblasti Poncij Pilat je igral sredinca. Želel je biti prijatelj in oboževatelj rimskega cesarja pa želel biti na dobri nogi tudi s predstavniki sovražnih Judov. Tu je bil presiti in pokvarjeni Herod, ki je sicer sovražil Rimljane pa se vendar valjal v njih milosti. Tu je bil veliki

duhovnik, mogočni predstavnik Mojzesove postave in nje glasniki pismouki in farizeji. Poznali so postavo in vse preroke, toda učili so jo po črki in ostrini. Udarjali so po padlih in kakor krvniki trgali duše ubogih grešnikov, nad svojimi so mižali in mislili, da se jih rešujejo z desetino, ki so jo do pike odrahtavali od popra in kumine. Pobirali so kamne, da so jih lučali v padlo ženo, svoje grehe pa so sčrili v trakove, ki so jih imeli na obleki in na čelu po zapovedi Mojzesove postave.

In so čakali na Mesijo, ki naj pride v bleščeči moči kralja, ki bo združil vse Izraelce in s svojo strašno močjo pognal Rimljane iz dežele.

In bili so cestninarji — javni grešniki v očeh farizejske gospode. V templju so stali zadaj pri vratih in niti oči si niso upali dvigniti proti skrinji zaveze. In bili so pastirji, siromaki, ki so se rodili in zrasli ob ovcah in umirali ob njih. Nihče jih ni imel k mari, nihče se ni brigal zanje. Dan zanje je bil dnevu enak, duh po živini in revščini se jih je držal. — In bili so gobavci, ki so jih pognali iz vasi v votline na robu puščave in se hranili od skromnih darov, ki so jih jim od daleč metali mimoidoči. V gnilobi so umirali po votlinah, nihče ni imel usmiljenja z njimi, nihče jim ni rekel dobre besede.

V tak čas, v take razmere in med take ljudi je prišel Sin božji. Kakor vsak otrok je prebil devet mesecev v telesu žene, ki je vendar ostala devica. Zagorela je zvezda repatica, toda razen Modrih tam daleč še čudne zvezde niso imeli k mari. Še manj to, da je tisti tesar iz Nazareta s svojo mlado ženo imel pač križ, da je Otrok prišel na svet takorekoč na poti. V Betlehemu, ker je rimska oblast dala ukaz za ljudsko štetje in je tam Jožef, ker je bil iz Davidovega rodu, imel domovinsko pravico. Koliko revnih otrok se rodi! Pač ni bilo prostora v betlehemskih hišah, ljudje so pritiskali v mesto in prenočišče so dobili predvsem tisti, ki so imeli dobre znance in več denarja. Poznanstvo in denar odpira vrata.

Tesar s svojo revščino je bil lahko vesel, da se je mogel stisniti v ovčjo stajo. Nekaj časa je pač slonel ob vhodu v votlino in gledal po nekaj tistih ognjih, ki so goreli na planjavi, kjer so pastirji pazili na drobnico. Marijin klic ga je pognal k pogradu, dopolnil se je bil čas, dozorele so napovedi prerokov in zagledala sta se v obličje Njega, v katerega volji sta bila od vekomaj. Brez kraljevega žezla, brez dvorskega glasnika — droben Otrok, ki je v svojih majhnih prstih vendar držal ves svet in vse veselje, usodo Rimljanov in Grkov, ki je že določil pot Janeza Krstnika in uboge žene Samarijanke, ki je že videl nerodnega Petra in blagega Janeza, Lazarja, kako vstaja iz groba, Jairovo hčer in vernega stotnika, hinavskega Kajfo in izdajalca Juda in tisto strašno pot po ozkih cestah Jeruzalema do vrha Golgote.

Gledala sta ga, pesem angelov se je razlivala po planjavi, v mogočni luči so se kar zgubili pastirski ognji in preprosti pastirji, ki so jih samo ovce ljubile, so odromali do ovčje staje, do jasli, do pravkar rojene neskončne ljubezni, v kateri je bil obsežen eden prvih blagrov: Blagor ubogim v duhu, zakaj njih je nebeško kraljestvo.

Videli so Kralja takoj za Marijo in Ježefom, prej kakor veliki duhovnik, prej kakor vsi mogotci izraelskega naroda.

Dragi prijatelji, svet se od prvega božiča ni veliko spremenil. Še vedno močnejši stiska šibkega. Kakor v ógrade nagnana živina so danes še ljudje po sibirskih taboriščih, po taboriščih tudi v naši domovini. Še so Herodi, ki so mu za rojstni dan na pladnju prinesli glavo Janeza Krstnika, še so sredinci, ki bi radi jemali božje darove pa se vezali tudi z vragom, če jim to slajša življenje. Še so ljudje, ki dajejo dari, desetino od bogastva, ljubezni pa ne poznajo. Še so ljudje, ki tako lahko lučajo kamne v svojega bližnjega, za svoje grehe pa imajo sto opravičil. Še so reveži, ki jih nihče nima k mari, odpravimo jih z „dajmi“ in z lepim naukom, s sklenjenimi rokami poslušamo njih tožbe in križe in težko čakamo, da nas puste v miru.

In še so gobavci, razjedeni od bolezni, čakajoči usmiljenja od mimoidočih.

Kaj je drugače, dragi prijatelji? Da vse zavijamo v srebrn in zlat papir, da je videti lepše. Da imamo lepe avtomobile, čudovite hiše, rakete, katerih ena sama stane milijone.

In kaj še imamo? Strah, da bomo požrli drug drugega. Kitajci Ruse, Rusi Kitajce. Rusi Amerikance, Amerikanci Ruse.

Moj Bog, kako blede zveni božično voščilo nebeških angelov nad betlehemsko planjavo v tem času: Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji, ki so Bogu po volji. In vendar je naša rešitev samo v preprostem spoznanju, da smo ljudje od tistega Boga ustvarjeni, ki je zavoljo nas postal človek. Da se naša življenjska pot zavoljo božje volje začne in se zavoljo božje volje konča. Da je norost v ta čas, ki nam je dan od rojstva do smrti, trpiti vanj sebičnost, zavist, sovraštvo, skopost, nasilnost in samovoljnost.

Svet more reševati le blaga božična misel. Če je Bog zavoljo nas ljudi postal človek, mar ne moremo ljudje priti bližje k Bogu, svojemu bratu? In če poskušamo biti bratje, zakaj potem nasilje, zakaj taborišča, zakaj ubijanje duha s strupi?

Božič moramo gledati in doživljati kakor ljudje, ki so sicer na čas pripeti pa v večnost usmerjeni. Dejansko je samo v tem naše največje bogastvo. Vse bo odšlo, vse se bo razstopilo, zlato in srebro bosta potemnela, le luč in blesk božične skrivnosti ne bosta nikdar ugasnila.

Dragi prijatelji — ni najbolj važno, kaj bo z nami drugo leto, niti to, kaj nas še čaka v dneh, ki so nam po božji volji določeni.

Važno pa je, če od svojega življenja dajemo svoj delež svojim sobratom, če s svojim križem lajšamo križ svojemu bližnjemu, če znamo s svojim potrpljenjem ugašati jezo in nejevoljo tistih, ki se jim zdi, da vse vedo, vse razumejo, da poznajo vsa pota do uspehov in imajo odgovore na vsa vprašanja.

Če bomo to znali, če bomo temu znanju dali večnostni pečat, potem smo na blaženi poti čez betlehemsko poljano k ovčji staji, da pozdravimo svojega mladega sobrata in svojega velikega Boga.

Mar ni božična sreča prav v tem: Srečanje človeka z Bogom?

V svojem imenu in v imenu Društva slovenskih protikomunističnih borcev želim vsem vam, ki ste tukaj, žegnan božič. Prav tako pa vsem vašim in vsem slovenskim ljudem, kjerkoli žive in ki verujejo v odrešenje, ki se je z rojstvom Boga-človeka začelo.

Naj se blagoslov božiča spreljuje na vse dneve v novem letu in v vsakem dvigajmo bandero upanja zase, za vse svoje, za našo farno skupnost in za vse Slovence. Upanje je najlepša luč za nov dan, hodimo v njej z vero in ljubeznijo!

Pomen pisatelja Karla Mauserja za Cerkev in slovenski narod

S pokojnim Karlom Mauserjem sem se srečal prvič v življenju na Alojzijeviškem vrtu, ko je bil še bogoslovec. Udeleževal se je karitativnega tečaja, ki ga je vodil pokojni p. Valerijan Učak iz križniškega reda, mučenec Titovih ječ in prisilnega dela. Na tem tečaju je pok. pisatelj Franc Saleški Finžgar doživel hud napad zaradi svojega ofarstva, napad, ki ga opisuje v Letih mojega popotovanja.

Doma sem zvedel, da je Mauser šel iz semenišča in se poročil. V zdomstvu pa sem z njim izmenjal vsaj nekaj pisem. Prvo je bilo menda že leta 1953, ko sem ga na prošnjo Južnoameriške Baragove zveze kot tiskovni vodja prosil, naj bi napisal roman o Baragu.

Osebnost sem se z njim srečal v Clevelandu. Tam mi je napravil nekaj lepih osebnih uslug, ko me je npr. zadnjo soboto pred odhodom iz Clevelanda peljal k sv. Lovrencu na obisk k pok. župniku Francu Baragu; iskala sva takratnega kaplana na madžarski župniji g. Varga, sedaj župnika pri Sv. Lovrencu.

Ob vseh treh obiskih tu v Argentini je vselej prišel na obisk v Rožmanov zavod. Ob zadnjem obisku sta z njim prišla k nam tudi njegova gospa Mimi in brat Otmar. Stanoval je blizu Rožmanovega zavoda pri Starihovi družini; zato se je ob zadnjem obisku ponovno oglasil v Rožmanovem za-

vodu, kjer smo se veliko pomembnih stvari prav zaupno in prijateljsko pomenili. Ob vseh treh obiskih se je oglasil tudi pri naših gojencih. Pri slovenščini smo se naučili tudi kako njegovo pesem. Gimnazijci pa so pred leti prebrali ves roman *Ljudje pod bičem*. Eno leto smo vsak teden v šoli prebrali po eno črtico iz knjige *Na ozarrah*.

Naj tu najprej izrazim prav iskreno sožalje njegovi gospe Mimi in njegovim otrokom, njegovi materi, bratu Otmarju in vsem še živim članom družine, iz katere je izšel.

Zdi se mi pa prav, da omenim v njegov spomin vsaj nekaj misli, ki sem jih poudaril v sredo po njegovi smrti v zavodski kapeli Marije Pomagaj po evangeliju med sv. mašo, ki so jo naročili zanj Starihovi.

Prav te tedne smo ob nedeljah brali iz Pavlovega prvega lista Korinčanom o posebnih darovih, ki jih Bog deli posameznikom v Cerkvi v korist drugim. Zdi se, da jih je tudi Karlu Mauserju dal v precej obilni meri nam vsem v duhovno korist. Naj vsaj nekatere omenim.

Najprej zgled njegovega lepega krščanskega življenja. Neki mlajši duhovnik mi je rekel, da je tako prepričljivo krščansko govoril, kot bi poslušal kakšnega duhovnika; dostavil je, da ima vtis, kakor da je čutil neko domotožje po duhovniškem poklicu. Morda je res, popolnoma res pa je, da je zunaj vzorno krščansko živel. Pristréna hvala Bogu za tako lep zgled v vrstah katoliških izobražencev!

Zapustil nam je celo vrsto člankov, pesmi, povesti in romanov, pisanih v katoliškem duhu. To prelepo pisateljsko dediščino je zapustil slovenskemu narodu, posebno koroškim Slovincem, in vsem, ki smo s škofom dr. Gregorijem Rožmanom čutili in še čutimo, da je brezbožni komunizem največja nesreča za slovenski narod.

Božja previdnost ga je poslala trikrat v Argentino, kjer ga je tukajšnja slovenska mladina naravnost vzljubila in je tako mogel s svojim slovenskim in verskim prepričanjem vplivati nanjo.

Meseca januarja je Bog poklical s tega sveta med drugimi tudi p. dr. Karla Vladimirja Truhlarja DJ, dr. Stanka Cajnkarja in pisatelja Karla Mauserja. Dr. Stanko Cajnkar je ves čas sodeloval s komunisti, morda z dobrim namenom — o tem je Gospod Jezus Kristus neskončno sveti in neskončno pravični sodnik že sodil —; p. dr. K. V. Truhlar DJ je zadnja leta hodil nekoliko svoja pota, zato so doma in zdoma nekatere njegove knjige in razprave morda upravičeno odklanjali; Karel Mauser pa je **glede komunizma bil popolnoma na jasnem**, se zvesto držal v tem škofa dr. Gregorija Rožmana, bil predsednik protikomunistične organizacije, zlasti pa pisal protikomunistične članke, posebej pa **veliki roman Ljudje pod bičem**. Prav s tem romanom je opravil zlasti v domovini ogromno dobro delo. Tako je to zadnje dejstvo poudarjal neki ugleden obiskovavec, ki razmere doma precej od blizu pozna. Ni čudno, da so doma še zadnji čas nekega misijonarja precej strogo zasliševali, kaj se je z Mauserjem pogovarjal v Clevelandu.

Lansko leto je bil razglašen za blaženega hrvaški kapucin Leopold

Zaraya. m. sel.

I am not alone with;
stranger & past; to be of path,
to return to original
you shall miss, but more.

Sam mekkre tign se vaak,
Iku s pist po kapjisk gine,
Ne kau he mekkre je mine
abotles nu kit duk bakall

Mauskauer

Faksimile lastnoročno napisane in podpisane pesmi rajnega Karla Mauserja

Gogdan Mandić. Slovenci smo tega skromnega kapucina iz Novega grada pri Boki Kotorski bolj spoznali prav po življenjepisu, ki ga je Karel Mauzer priredil v lepi slovenščini.

Še med drugo svetovno vojno oziroma med našo revolucijo je napisal **baragovsko devetdnevnicó**. Baraga je v resnici vzljubil in o njem zadnja leta napisal **roman**, ki je izhajal v Božji besedi in je prvi del pred nekaj leti izšel v knjigi pod naslovom **Eno je potrebno**. Žal, da drugega dela ni mogel dokončati. Morda bodo vsaj tista poglavja, ki jih je dokončal, mogli objaviti.

Zdi se mi pa, da so ob njegovi smrti mnogo premalo naglasili Mau-

serjevo veliko spoštovanje do škofa dr. Gregorija Rožmana. Morda bi še bolje lahko rekel: **pobožnost do škofa dr. Gregorija Rožmana**. S kakšnim spoštovanjem mi je npr. pripovedoval ob obisku pri Sv. Lovrencu pred enajstimi leti: „Vidite, tukajle je škof stanoval, tukajle si je šival in pral nogavice. — Vidite, tukajle se je sprehajal in molil rožni venec in brevir!“ S škofom sta bila velika prijatelja. Ob smrti in vsa leta po Rožmanovi smrti je o njem imel toliko spominskih govorov in napisal toliko člankov o njem, da bi jih bilo kar za celo knjižico. Če se bo kdaj vršil postopek za Rožmanovo razglasitev za blaženega, bo Rožmanov pospeševatelj moral zbrati in pregledati tudi Mauserjeve članke, v katerih bo lahko dobil marsikatero misel o slovesu Rožmanove svetosti.

Včeraj mi je ga. Francka Albreht prebrala pismo iz Clevelanda o Mauserjevem pogrebu, da se ga je npr. udeležilo veliko ljudi in kar petnajst duhovnikov. Upam, da so se njegovega sprejema na onem svetu razveselili posebno slovenski mučenci iz revolucijske dobe, katerih zagovornik je bil, pa trije veliki prijatelji: blaženi Leopold Mandić, b. sl. škof Friderik Baraga in škof dr. Gregorij Rožman. Mi ga pa posnemajmo kot Slovenca, zglednega kristjana in velikega idealista, ki je celo vrsto člankov in dobrih knjig napisal zastonj, res brez vsakršne nagrade. Takih idealistov zlasti v zdomstvu zelo pogrešamo.

Dr. Filip Žakelj

Zahvala

Zvezi društev slovenskih protikomunističnih borcev Cleveland

Nimam primernih besed, s katerimi bi mogla izraziti zahvalo za vse, kar je bilo storjenega v počastitev spomina pokojnega Karla. Venec ob njegovi krsti je bil krasen simbol vašega spoštovanja in upoštevanja njegove ljubezni pri Zvezi in pri krajevnih društvih. Bog vam povrni vse to in vas varuje pri nadaljevanju vašega dela.

V imenu družine
Mimi Mauser

NAŠ CILJ

Združena Slovenija, kakor jo je oklicalo leto 1848, Svobodna Slovenija, kakor sta jo zahtevali leti 1941 in 1945 ter Suverena Slovenija, kakor jo potrebuje čas, ki ga živimo, so gotovo osnova nedeljivemu skupnemu delu, katerega naj spremlja globoko spoštovanje pravice do različnosti v okviru skupnega cilja.

Združitev slovenskih dežel, njih notranja svoboda, in zunanje priznana suverenost so trije deli istega cilja — a vsi trije še neuresničeni.

Vendar le visoki cilji združujejo in jasni cilji dajejo moč! Potreba je le, da te najvišje narodove cilje vsi rodoljubi sprejmemo v svobodnem razgovoru, da se odločimo zanje prostovoljno — zavestno in pogumno. Tako bodo ne le sedanji, temveč tudi bodoči rodovi našli v njih medsebojno vez in silo za plodovito življenja.

-žar v Svobodni Sloveniji, 10. 2. 1977

DOKUMENTI

Kdo je dal nalog za izročitev Slovenske narodne vojske komunistom?

Dr. Miha Krek je dobil dne 7. junija 1945 iz Celovca poročilo o izročitvi Slovenske narodne vojske komunistom. Poročilo je imelo datum 1. junija 1945. Dr. Krek je bil tiste dni operiran in se je nahajal v bolniški postelji. Vendar je še istega dne poročilo prevedel v angleščino in ga s spremnim pismom poslal še istega dne vrhovnemu poveljniku zavezniških sil v Sredozemlju maršalu Haroldu Alexandru in britanskemu ministru Richardu Lawu.

Maršalu Alexandru je bilo poleg poročila poslano naslednje spremno pismo:

Vaša ekscelenca!

Danes mi je bilo sporočeno, da so zavezniške vojaške oblasti na Koro-

škem, zlasti generalni mayor Murray, poveljnik 6. britanske oklopne divizije, izročile v času od 27. do 31. maja 11.000 slovenskih častnikov in vojakov domobrancev Titovim partizanom v Jugoslavijo.

Ti možje so bili kljub vsemu drugačnemu zunanjemu izgledu njihove vojaške organizacije jugoslovanski in slovenski patrioti, ki so se borili samo proti komunističnim partizanskim tolpom, braneč domove in življenja slovenskega ljudstva in istočasno delali za cilje Združenih narodov. Mnoge od njih so Nemci zaprli in drugače kaznovali zaradi njihovega prozavezniškega delovanja. Zbežali so iz svoje rodne domovine zato, da bi delili zavetje in zaščito pri britanskih silah. Vse podrobnosti dogodkov, ki so s tem v zvezi, so popisane v priloženem poročilu.

Ne morem kontrolirati vseh podatkov in števil, toda tudi če so dejstva kot celota resnična, — še vedno sem prepričan, da ne more biti v interesu zaveznikov in Angležev, da bi se morala moj narod in domovina nasilno podvreči komunistični diktaturi.

Zato vas, ekselenca, najponižneje prosim naslednje:

1. Ustavite sleherno vračanje Slovencev in Jugoslovancev Titovim komunističnim vojaškim oblastem;

2. Prekrbite zadovoljivo zavezniško kontrolo v Sloveniji in Jugoslaviji, da bo pobijanje našega demokratskega ljudstva ustavljeno;

3. Če je mogoče, naj življenje vrnjenih mož zaščiti zavezniške misije in vpliv. Častnikov in več sto vojakov je že bilo pomorjenih takoj po njihovi vrnitvi v Jugoslavijo. Nekateri so morda še živi.

Dr. Miha Krek

Ministru Richardu Lawu pa je istega dne t. j. 7. junija 1945 dr. Krek poleg poročila poslal naslednje spremno pismo

Dragi Sir! To pismo Vam pišem iz postelje, na katero sem priklenjen po operaciji. Zelo mi je žal, da Vas nadlegujem, toda novice, ki sem jih danes dobil, so tako izredne, tako strašne, tako neverjetne, da ne morem kaj, da ne bi smatral za svojo dolžnost informirati Vas o tem in Vas prositi za takojšnjo pomoč.

V dneh 27. do 31. maja so britanske vojaške oblasti na Koroškem izročile 11.000 mož slovenskih domobrancev Titovim partizanskim vojaškim oblastem v Jugoslaviji.

Nekateri od njih so bili takoj po povratku na jugoslovansko ozemlje ustreljeni, zlasti vsi četniki in vsi častniki četnikov in domobrancev.

Iz priloženega poročila boste videli, kako se je to zgodilo. Vi veste, Sir, da so bili domobranci v svojih ciljih in namenih patriotski, narodni, prozavezniški in probritanski. Vi veste, koliko od njih so Nemci zaprli in da niso nikdar prenehali s svojim delom proti osnim silam. Nikdar se niso borili proti nobenemu od zavezniških narodov. Bili so samo domača policijska sila, ki je ščitila lastnino in življenje slovenskega demokratskega prebivalstva pred poboji in napadi Titovih komunističnih tolp. Njihov edini sovražnik so bili jugoslovanski Titovi komunisti.

Zato Vas najponižneje prosim, da se zavzamete za zadevo in da, kolikor je le mogoče, dosežete naslednje:

1. Sleherno vračanje demokratskih Jugoslovancev, ki so zbežali iz svojih domov, iščejo zavetja in zaščite pri britanskih in zavezniških silah, naj se ustavi.

2. Kolikor je še od vrnjenih mož živih, naj britanske misije v Sloveniji zagotovijo njihovo varnost in naj ustavijo streljanje, obežanje in deportacijo slovenskega prebivalstva.

3. Slovenskim beguncem, ki sedaj živijo na prostem in v najbolj revnih okoliščinah, naj bo zagotovljena podpora in pomoč, da bodo mogli preživeti dobo preizkušnjo.

4. Na podlagi Jaltskih sklepov naj britanske oblasti takoj intervenirajo v Sloveniji in v vsej Jugoslaviji, da bi zagotovile vsaj minimum svobode ter štiri svoboščine Združenih narodov.

Prosim Vas, Sir, da pozdravite Vašo gospo in Vam zagotavljam, da ostajam Vaš

Dr. Miha Krek

Minister Richard Law na dr. Krekovo pismo ni niti odgovoril niti ni podvzel nobenih ukrepov v zvezi s to zadevo, češ, da bi odgovor dr. Kreku, ki je „voditelj aktivnih protititovskih Jugoslovancev“ pomenil kršitev diplomatskega protokola, če bi se kot funkcionar dopisoval z nasprotnikom „zavezniške“ vlade.

Pač pa je dobil dr. Krek odgovor iz pisarne Vrhovnega poveljnika Sredozemskega področja, maršala Alexandra. Ta odgovor je podpisal generalni major Lemnitzer, poznejši poveljnik NATO. V zapečeni dr. Kreka je bila najdena fotokopija originala omenjenega pisma, ki se glasi:

Predmet: Repatriacija Jugoslovanskega osebja

Poslati: dr. Mihi Kreku

bivšemu podpredsedniku Kraljeve jugoslovanske vlade
Via Paganini 24/3, RIM

1. V odgovor na Vaše pismo z dne 7. junija 1945, naslovljeno na Vrhovnega zavezniškega poveljnika, imam naročilo, da Vam sporočim, da so jugoslovanski državljani, ki so bili repatriirani v zadnji polovici maja iz AVSTRIJE v JUGOSLAVIJO, nosili orožje za Nemce proti zavezniškim jugoslovanskim četam maršala Tita. Z njimi se je zato postopalo kot s predanim sovražnim vojaškim osebjem. Kot taki so bili, v zvezi s položajem, kakršen je bil takrat v Avstriji, izročeni jugoslovanskim vojaškim silam med vojaškimi operacijami, ki so jih takrat vodile v delih tiste dežele britanske in jugoslovanske sile. TA IZROČITEV JE BILA IZVRŠENA PO UKAZIH IZ TEGA GLAVNEGA STANA. (podčrtalo ured. Vestnika)

2. Nobeni Jugoslovani, ki niso nosili orožja proti zaveznikom in so priznani kot razseljene osebe, niso bili repatriirani v Jugoslavijo proti svo-

ji volji. Zavezniška politika je dovoliti takim razseljenim osebam svobodno izbiro, ali se hočejo vrniti v Jugoslavijo ali ne.

Za vrhovnega zavezniškega poveljnika, Sredozemsko področje

L. L. LEMNITZER,

generalni major, GSC

za: W. D. Morgan, Lt. General, šef štaba

Iz gornjih dokumentov je razvidno, da je bila izročitev Slovenske narodne vojske in drugih protikomunističnih vojakov iz ostalih delov Jugoslavije izvršena po ukazih iz Glavnega stana zavezniškega poveljstva na Sredozemskem področju in ne po samostojnih ukrepih britanskih častnikov na Koroškem.

Pripominjamo, da zaradi pomanjkanja prostora nismo objavili poročila, ki ga je dr. Krek prejel dne 7. junija 1945 iz Koroške, ki je v celoti z drugimi važnimi dokumenti vred objavljeno v zadnjem Zborniku Svobodne Slovenije 1973—1975. Tam so tudi navedene številke in označbe, pod katerimi so dokumenti označeni v britanskem tajnem državnem arhivu.

(Bo še)

Maks Loh

IZDAJA V LIENZU

(Nadaljevanje in konec)

Sovjetski poročnik se je smehljaj: „Gospod Krasnow, vi ste stavili na napačno karto. Kralj Peter, hm, to je marionetno veličanstvo. Danes vlada v Jugoslaviji maršal Tito s podporo sovjetskih čet. Če bi se vi borili na Titovi strani, bi vi kot absolviranec Vojne akademije napravili kolosalno kario. Vi ste inteligenčen mlad oficir in prav takšne maršal Tito potrebuje.“

„Ali vi mislite, da se bo v Jugoslaviji komunistični režim obdržal in mislite, da je Tito toliko spreten, da bo deželo razdelil na sovhoze in kolhoze?“

„Nisem prerok, toda, če se domačega zajca tolče...“

Medtem je prišel v sobo nek subalterni oficir: „Ali ste vi gospod Krasnow ml.? — Vidite, komaj smo s preiskavo začeli, se že lažete! Zakaj pa niste navedli, da ste oženjeni?“

„Moja žena nikdar ni bila pri vojski, ona se za politiko nikdar ni brigala!“ Ker je poročnik Krasnow začel vpiti, je podrejeni poročnik hitro pogledal na hodnik, ali kdo posluša. Na hodniku ni bilo nikogar. Šele takrat se je podrejeni oficir pomiril in nadaljeval skoraj šepetaje: „Krasnow, vi še niste navajeni na preiskave. V sobi preiskovalnega sodnika se v Ru-

siji ne sme niti kričati, niti razgrajati. Čakajte, ko boste prišli v Moskvo, tam vas bodo že navadili. Torej, Krasnow, ste oženjeni?"

„Zakaj me vprašate, pred kratkim ste izjavili, da 'vse' veste.“

„Meni se zdi, da ste pri 'Beli gardi' opravljali službo v protišpijonažnem oddelku. Na primer vi tudi niste povedali, da ste bili včlanjeni pri 'Sokolu'. To je sramotna fašistična družba, ki se bavi s špijonažo v vseh slovanskih deželah in celo v Švici in na Švedskem.“

„To ni res. Tukaj imate vašega tolmača, ta vam bo povedal kaj je to 'Sokol'.“

„Pri Sokolu so sami fašisti in o tem ne potrebujem pojasnil.“

F) 4. junij 1945

Dne 4. junija 1945 so pripadnike družine Krasnow oddelili od generala von Pannwitzja. Med Angleži in Rusi je bil sklenjen sporazum, da se generala von Pannwitzja vrne Angležem; toda ta je zavračal to milost in je vztrajal, da bo umrl v ruskih taboriščih na strani kozakov.

Družino Krasnow so pripeljali na letališče v bližini Badena. Sovjeti niso napravili nobenih varnostnih priprav. V letalo je vstopil samo sovjetski major s svojo brzostrelko. Major je razdelil zadnjo številko „Pravde“; nato je poiskal najprimernejši sedež za generala Krasnowa — na strani pilota letala. Bil je krasen dan in videle so se vse komunikacije, ki vodijo iz zapada proti Moskvi.

Pozno popoldne je letalo pristalo na vojaškem letališču v Moskvi. Vojaštvo je na zunanji strani odprlo letalo: „Pozdravljeni v našem glavnem mestu!“ Ko se je general Krasnow prikazal na vratih letala, so vpili: „Ne stopite na moskovska tla z epuletuškami.“

General Krasnow je rekel: „Kakor se spominjam, je druhal potrgala epuletuške prostovoljcem protikomunistične armade. Meni je pa car osebno izročil epuletuške in zato jih ne bom snel. Vi lahko snamete svoje epuletuške, mi nekaj takega ne bomo storili!“

„Kdo ste pa vi?“

„Mi smo ruski oficirji!“

Komunistična druhal je nato vprašala generala Krasnowa: „Če ste vi ruski oficirji, kaj smo pa mi?“

General Krasnow je mirno odgovoril: „Tega ne vem, to pa vem, da vi niste Rusi!“

Nato je general Krasnow vstopil v „Marico“, ki je bila zanj določena, rekoč: „Bog naj bo z vami, če sem komu storil krivico, naj mi odpusti!“

Polkovnik Krasnow je šepnil svojemu sinu N. N. Krasnowu: „Nikolaj, moj ljubi sin, ne boj se smrti; ta lahko takoj pride, ali čez gotov čas.“

Poročnik Krasnow je šepnil: „Ne bojim se smrti, želim samo, da bi hitro prišla.“ — Poročnik N. N. je moral dolga leta trdo delati, dokler ga je rešila smrt na gledališkem odru.

„Marica“, ki je pripeljala del ujetnikov — med njimi „Koljo“ — je obstala. Jetniški pazniki so odprli zunanja vrata in tudi vrata celic. „Hitro vsi dol!“ Jetniški pazniki so vodili jetnike do dvigala, od tam pa po hodniku, ki je bil ves tapeciran. Vsi hodniki in vse zidovje je bilo prevlečeno z rdečim blagom, na obeh straneh hodnika pa so bila vrata celic z značilno odprtino za opazovanje jetnika. Vrata pododdelkov so se mehanično odpirala in mehanično zapirala. Še predno se je „Kolja“ prav zavedel, je dobil od nekega stražnika sunek... in že je bil v celici, avtomatična ključavnica se je glasno zaprla.

Kolja se je ozrl. Videl je samo, da se nahaja v nekem prostoru z nizkim stropom, kakor v telefonski celici, vse je bilo absolutno tiho. Zelo svetla žarnica je bila nad njegovo glavo, bilo je vroče, zrak je bil porabljen in imel slab duh. V celici ni bilo stola ne postelje. Bila je tako majhna, da je bilo nekomodno stati, ali ležati, slišal se je samo strašen krik, ki ga je nekakšen glasnogovornik prenašal po celici. Čez nekaj časa je svetla električna žarnica tako oslepila oči, da „Kolja“ ni več vedel, kam gledati. Čez nekaj časa je čul krik neke ženske; spomnil se je svoje matere in žene, ki sta ostali na pločniku pred komandaturo v Lienzu. V tem so se odprla vrata in nekdo je pomolil skledo vodene krompirjeve juhe, druga roka pa je še dodala kos črnega kruha in ok. 15 gr. sladkorne sipe. „Kolja“ se je pripravljal, da bi juho popil — žlice ni imel — že so se odprla vrata celice. Prkazala sta se dva stražarja in mu s prstom pokazala, da naj ne govori: „Pšššt.“ Z roko sta pokazala, naj jima sledi. Stražnika, ki sta imela copate iz sukna sta vodila „Koljo“ v prazno sobo; eden izmed njih je rekel: „Pomisli sedaj, da se nahajaš v ‘Lubjanki’, glavnem zaporu za Moskvo. Sleci se in čakaj zdravnika. Govori toliko, kolikor je potrebno, na vprašanja odgovori točno, pa ne preveč dolgo.“ Prišla je neka zdravnica in „Koljo“ površno preiskala. „Koljo“ so zopet vodili k dvigalu po nešteti hodnikih, tako, da je bil povsem desorientiran. Nihče od stražnikov ni imel orožja, mogoče so jih skrivali pod obleko. Končno so „Koljo“ zopet vodili v svetlo, čisto sobo. Tam se je v resnici formalno predhodna preiskava začela. Rusi so jo nazivali „šmon“. Neki vojak je pošepetal: „Sleci obleko!“ Vsa obleka se je zložila na mizo, vse šive, kjer bi se lahko skrival kakšen listek, so razparali; prav tako so s čevljev odtrgali usnje. Mala slikica Kristusa Rešenika, ki ga je v Avstriji preiskovalni sodnik prepustil „Kolji“, je kar izginila. Pravtako je izginilo nalivno pero. Pregledali so mu usta, preiskovalci so z umazanimi rokami „Kolji“ otipali jezik. Imel je zlato zobno „krono“ in na vse načine so jo poskušali odlomiti; pa ni šlo; zato so jo pustili. Pregledali so ušesa, prostor med prsti nog in votlino popka, če bi mogoče bil nekje kakšen listek.

Ob koncu preiskave so se odprla vrata in vstopil je v uniformi polkovnik protišpijonažnega oddelka.

„Dečki, ste ga natančno preiskali... povsod?“

Stražarji so čisto tiho odgovorili: „Povsod!“

„Tudi tam?“ in pri tem pokazal na spodnji del telesa?“

Podoficir, ki je vodil preiskavo, se je udaril z roko na čelo in rekel: „To sem pa pozabil, kakšen idiot sem jaz.“

Polkovnik je stopil za hrbet „Kolje“ in rekel: „Skloni se čisto nizko.“ Kolja se je sklonil in že je polkovnik svoj prst brez vsake rokavice potisnil globoko v zadnje črevo. „Kolja“ je zatulil od bolečin in indignacije.

„Drži svoj gobec in ne razgrajaj!“

Osebná preiskáva je bila končána. Polkovnik je zapovedal, naj se „Kolja“ zopet obleče in da se mu naj zaenkrat prepustijo tudi gumbi in epuletuške. Ko je bil poročnik Krasnow zopet oblečen je polkovnik zapovedal: „Sedaj ga pa peljite ‘k Njemu’.“ Zopet so ga dali na dvigalo in ga peljali v neko vrhno nadstropje, pod streho, v neko sobo, kjer je pri neki mizi sedel njegov oče, polkovnik Nikolaj P. Krasnow. V hipu sta se sin in oče objela.

„Kaj se je zgodilo s starim očetom in stricem Semjonom?“

„Ne vem!“

Neki sovjetski oficir je prišepetal: „Lahko govorita.“

Kmalu nato so se odprla vrata in vsi navzoči so skočili pokonci. Oba Krasnowa so vodili v veliko sobo. Na stenah so bile velikanske slike Stalina in Berije. Pri neki mizi je sedel sovjetski general.

„To je Merkulov“, je šepetal nek sovjetski oficir. Vsa soba je bila pokrita z najdragocenejšimi „Buhara“ preprogami.

General Merkulov je sedel za mizo in študiral akte. Ta general je ostal na svojem mestu do leta 1954. Ko je Stalin izginil, je izginil tudi on; moral je na vislice, kakor mnogi drugi zvesti služabniki.

Merkulov je velel obema Krasnowoma, da naj se vsedeta. Potem je dvignil svojo mogočno glavo: „Ordonančni, prinesi čaj in nekaj za pojediti.“ Nek oficir je prinesel poleg tega tudi zavitek najboljših ruskih cigaret. Medtem, ko so ujetniki srebali čaj, je Merkulov ordonančnemu oficirju ukazal, naj zapusti sobo.

„Gospodje, da vam ne bo nerodno... Takšnih gostov kakor ste vi, Lubijanka nima vsak dan. Vedite, jaz sem general Merkulov in od danes naprej vaš šef.“ Merkulov je pri svoji mizi korakal gori in doli: „Kako sta gospoda prestala dolgo pot, gospoda Krasnowa, dajte vzemita si več cigaret in poslužita se... Meni se zdi, da hočeta zakrivati svoj strah pred bodočnostjo. Ne razburjajta se. Vidite, gospod polkonik Krasnow, jaz vam postavim izbiro: Vaša preteklost nas absolutno nič več ne zanima. Jaz vam stavim vse karte na mizo, vi pa stavite vaše. No, gospod polkovnik, povejte ali se razumeva?“

Polkovnik Krasnow je pikro pripomnil: „Jaz sem vojak, sem ujetnik in nikdar ne bom istih misli kakor vi! Nič drugega ne pričakujem nego sodbo in smrt!“

Merkulov je precej „čokiran“ nadaljeval svoj monolog. „Gospoda Krasnowa, bodita uvidevna. Leta 1922 sta lahko še igrala biti ‘emigranta’, ro-

variti in organizirati protirevolucijo. Takrat sta lahko sovjetski ljudski pravici ušla. Danes mislita, da bosta pri meni dosegla 'častno sodbo' in krogljo. Morata vedeti, da v Sovjetski zvezi ne potrebujemo več vajine smrti, pač pa vajino delo. Z vajinim delom bosta deloma popravila škodo, da sta se šla igrati 'emigracijo'. Neumnost je bila, da sta verjela Angležem. Oni so bili v zgodovini vedno poklicni kramarji. Oni so in bodo še naprej vse prodajali, pri tem pa pomežikovali s trepalnicami. Njihova politika je bila in je še danes kurbarija, njih zunanje ministrstvo pa je kupleraj, v kateri prvi minister igra vlogo 'la madame'. Morata doumeti, da si bosta že pravočasno zaslužila krsto. Prej ali slej bo prišel dvoboj med Rusi in med zapadnjaškimi buldogi. Takrat bo sovjetski ruski medved poslal k hudiču tradicije, lorde in vsa njihova odlikovanja. Če bi bili vi, gospod polkovnik, bolj gibčni, bi vašega sina napotili v armado maršala Tita. Tito rabi mlade, inteligentne oficirje, tudi, če se pišejo Krasnow...“

Krasnow ml.: „Jaz sem služil kralju Petru in nisem mnenja, da bo bodočnost Evrope zgrajena na družbi brez kraljev.“

Merkulov: „Ti pasji sin, kdo bo tebe vprašal, kaj misliš. Vidi se, da jabolko ni padlo daleč od drevesa. Ponovim še enkrat: Ti ne boš dobil krogel, ti boš dobil sodbo, da boš prvič v življenju delal.“

Polkovnik Krasnow je suho pripomnil: „Mislim, da naš pogovor ne bo imel nobenega pozitivnega rezultata.“

„Ti idiot ti! Tako sta neumna kot ataman kozakov, vaš ded, general Peter Krasnow, ki je sestavil prošnjo na angleškega kralja Jurija v francoskem jeziku. Vi mislite, da nimamo zvez z Angleži in da nam ni nič znane, kaj se je dogajalo, predno ste bili izročeni sovjetski vojski.“*

Merkulov je bil od monologa izmučen. Nadaljeval je:

„Sedaj, ko sta videla, kako je obtičala vaša prošnja v našem arhivu, morata biti prepričana, da vama ne bo nihče več pomagal, ne Churchill, ne Truman, niti kralji, niti diplomati. Ko bomo mi rjovel, bo ves svet sedel majhen na svojih sedalih. Gospod Krasnow ml., odkrito vam rečem, silno obžalujem, da ste imeli v mladosti tako idiotsko vzgojo. Jugoslovanski kraljev oficir. Kako je škoda, da nismo ujeli več takšnih oficirjev. Mi bi jih poslali na neko letovišče, kjer bi peli drugačno pesem!“

Merkulov je bil s svojimi živci pri koncu. S tresočimi prsti je pritisnil na zvonec. Neki oficir je pridrvel v sobo.

„Odpeljite jih, jaz sem gotov! Povejte preiskovalnim organom, da morajo postopati strogo po zakonu. Nobenih izrednih načinov ne smejo uporabljati!“

Čaj je postal mrzel. Nihče se ni dotaknil niti cigaret, niti piškotov. Na hodniku je N. N. Krasnow še enkrat lahko dal roko svojemu očetu, polkovniku Krasnowu. Do 27. oktobra se Krasnow oče in Krasnow sin nista mogla več sestati. Toda 4. junij še ni bil končan.

Krasnowa ml. so straže peljale z dvigalo v klet. Neki stražar je rekel Krasnowu ml.: „Ti boš pomagal atamanu Krasnowu pri kopanju.“ Stari

general Krasnow je še vedno hodil po zaporih s svojo staro uniformo, z epuletuškami in se opiral na drobno palico. Oba sta šla v prostor za parno kopel. Straže so ostale zunaj.

Stari Krasnow je bil globoko ganjen. Vedel je, da je to zadnji sestanek s svojim vnukom. Zato je bil izredno žalosten. Oba, stari oče in vnuk nista imela mnogo časa, da bi pogovarjala.

„Koljunek, to boš naš zadnji sestanek. Jaz stojim z obema nogama v grobu, tvoj oče tudi; ti boš pa nas vse preživel, ker je tvoje srce še zdravo. Ko boš prišel v svobodo, piši zgodovino. Nobenih laži, samo resnico. Naša emigracija je imela velike napake. Mi smo naše lastne sile daleko precenjevali in smo moči našega sovražnika vedno podcenjevali. Če bi bilo narobe, ne bi tako žalostno končali, kakor sedaj končujemo. Zaenkrat ne napravi nobenih zapiskov. Uporabi svoje mlade možgane kot knjižnico, kjer zapišeš spomine. Svet mora izvedeti samo resnico. Nikar si ne predstavljaš, da boš ti kdaj kakšen filozof ali pisatelj. Piši dejstva in prepusti drugim, da napravijo svoje sklepe. Karkoli naj se zgodi, nikdar ne smeš Rusije sovražiti. Rusija še obstaja in ne bo propadla. Toda takšen kolos ne more v hipu ozdraveti. Ali se spomniš naših vojakov iz Judenburga! Danes jim ne smem nič več očitati, tudi če so se motili, oni so Rusija. Ne morem ti ničesar zapustiti; nimam več svojega križa, tudi slikico Krista Rešnika so mi vzeli. Zato pa dovoli, da te sedaj pokrižam.“ Mladi Krasnow je skoraj izbruhnil v jok; z veliko duhovno silo se je obvladal. Ko sta ataman Krasnow in njegov vnuk prispela v oblačilnico, sta videla, da so jima stražarji vzeli epuletuške in atamanu odlikovanje Sv. Gregorija. Parada je bila končana. Na hodniku je stari Krasnow še enkrat pomahnil svojemu vnuku s palčico. Obsojen je bil na smrt na vešalih, tako kakor 12 drugih protikomunističnih generalov.

Sovjetski ruski sodniki nikakor niso sodili iz poželjivosti po maščevanju. Po Krasnowu je vrhovna sovjetska komanda napravila načrt, koga in kako naj se posamezni ujetniki obsodijo. Namen sodbe je bil ta, da se vsem pojasni sovjetski način obsojanja. Če je sovjetska vrhovna komanda koga določila, da ga je treba eliminirati, so morali sodniki to nalogo izvršiti in krivca poiskati, če treba tudi na morskem dnu. Ni bilo lahko biti ujetnik. Koljunoku so vzeli pas iz hlač, odtrgali so mu vse gumbе, z rokami si je moral pomagati, da ni izgubil svojega perila. Ko je prišel v svojo celico, je dobil krompirjevo juho — tokrat brez kruha, brez sladkorja. „Na, žri, je rekel stražar.“ Čez dve minuti je že vprašal, ali je z jedjo že gotov. 4. junij 1945 je bil pri kraju.

G) Preiskovalni zapor

Za konec tega zanimivega 4. junija 1945 je prišel trenutek, da se je iz juridičnega stališča formalno začela preiskava. Vse pripadnike družine Krasnow so razdružili in poslali v zapor za oficirje v Lofortovo v Moskvi. To

je bila stara stavba iz časov Katarine Vélike. Krasnowa ml. Koljunoka so najprej spravili v izolirano celico, v prostor, ki je bil tako majhen, kakor telefonska celica. Tam preiskovanec ni mogel ne sedeti in tudi ne stati, ker je imel nad glavo mnogovratno električno žarnico. Ni bilo ne postelje, ne „prične“ in tudi nobenega stola.

Preiskava je bila absolutno šablonska. Kakor smo izvedeli iz prejšnjega poglavja, je bila prva naloga preiskovalnega sodnika, da je spravil spis v „lep“ formalen red. „Priznanja“ absolutno niso bila potrebna. Tako se je pri Krasnowu ml. zapisnik približno začel takole:

„Kdaj ste se pridružili protirevoluciji in kdaj ste postali sovražnik naše domovine?“

„Oprostite, ne razumem vašega vprašanja?“

„Prosim, ne delajte se idiota!“

„Vi mislite vprašati, kdaj sem vstopil v nemško vojsko?“

„Ne. Jaz vas vprašam, kdaj in zakaj ste zapustili ozemlje ruske sovjetske države in zakaj ste vstopili v vrste protirevolucionarjev?“

„En moment! Vi veste, da sem bil tedaj star štiri mesece in da me je mati vzela v inozemstvo!“

„Državljan Krasnow! Prosim vas, da ne motite poteka zasliševanja! Zapisali bomo: V letu 1918 sem se prebil na zapad, da bi se pridružil protirevolucionarjem!“

V takem tonu se je nadaljevalo zasliševanje.

Ko je prišel N. N. Krasnow v zapadni svet, so ga vedno spraševali, če so sovjeski preiskovalni sodniki pri zasliševanjih uporabljali tudi fizično silo. Krasnow ml. je moral resnici na ljubo odgovoriti: da mu niti eden takšnih primerov ni znan. V teku preiskave je prišel v sobane mnogih preiskovalnih sodnikov, ki so preiskovancem rekli: „Sedite v ta oblazinjeni stol. Imam rešiti nekaj nujnih spisov; lahko nekaj časa mirno dremate.“

Nekega dne v septembru 1945 je višji preiskovalni sodnik poklical v svojo sobo Krasnowa ml., pregledal njegov spis in na koncu z nasmeškom pogledal Krasnowa ml. Vsi šivi na obleki in prav tako čevlji so bili razparani. Tam, kjer so bili nekoč žepi, so bile same luknje. Preiskovalni sodnik je mrmral: „Krasnow junior, hm, kakšen tip! Mi vemo, da volk ostane volk, tudi če se mu da dobro jedačo in pijačo. Če pride volk blizu gozda, hitro je v gozdu in pogleda, če so v njem še ostanki kosti.“

Do konec leta 1947 so se vsi tenorji sodb glasili enako: „Kazen, smrt z ustrelnitvijo, je bila zaradi olajševalnih okoliščin znižana na deset let prisilnega dela.“

Po letu 1947 pa so se vse sodbe glasile na 25 let prisilnega dela. Najvišja kazen, smrt z obešanjem ali smrt z ustrelnitvijo, se je uporabljala le v izjemnih primerih.

Ob koncu preiskave je prišel Krasnow ml. v skupno celico: tam sta bila dva oficirja, eden iz romunske vojske, drugi iz španske „modre“ divi-

zije. Vsi trije so kmalu postali dobri prijatelji. Občevalni jezik je bila francoščina. Novice so izvedeli na stranišču, npr.: Celica 73: Ivanov, 10 let, na svidenje! Ali pa: Petrov, celica 124: smrtna kazen, nič hudega. Ali pa: Kozlov, 29 let star, denunciant. Pazite se ga. Ali pa: Bujev, 42 let, svetlolas! Izdajalec! Ubijte prasico! Zadnje novice: Danes je bila vojna z rumenim plemenom končana.

Nekega dne, 24. oktobra 1945, so poklicali Krasnowa ml. in je moral lastnoročno podpisati, da je bil v redu zaslišan in da se more njegov spis poslati na Visoki revolucionarni svet, da izreče sodbo. Krasnow je pričakoval, da se bo izvršila javna ustna razprava. Postopek pa je ostal inkvizitoren: tajen, pismen, obtožencem se je samo prečitala sodba. Tudi niso imeli odvetnika oz. branilca.

w

H) Sodba

Visoki izredni revolucionarni svet je bil izredno aktiven. Komunistična vlada je že davno naredila načrt, koliko bo vsak pripornik dobil. 24. oktobra so poslali na Visoki izredni revolucionarni svet Krasnow spis, 27. oktobra je bila že sodba gotova. V sovjetski Rusiji se vse programira, tudi delovanje najvišjih sodišč.

Krasnowa ml. so peljali v prvo nadstropje in pahnili v neko prazno sobo. Kakšno presenečenje! V sobi je stal polkovnik Krasnow, oče Krasnowa ml. Objela sta se in dolgo ostala v objemu. Lahko sta govorila. Krasnow ml. je izvedel za smrtno obsodbo vseh „belih“ generalov. Tudi to, da se je hotel general Domanov za vsako ceno rešiti in da je obremenjeval vse, katre je mogel. Vsi njegovi naporji so bili zaman. Vsi drugi generali, posebno Vasilijev škuro, Golovko in Krasnow so možato vso „krivdo“ prevzemali nase.

Kmalu nato je prišel mlad poročnik protišpijonažnega oddelka.

„Gospoda Krasnowa izvolita sesti. Vidva sta oče in sin? Da! Poslušajta sodbo:

„Obtoženi Nikolaj Nikolajevič Krasnow ml. je kriv po paragrafu 4, čl. 58, ker je podpiral internacionalno buržoazijo v naporih, da se zakonita vlada v ZSSR odstavi, pravtako Nikolaj P. Krasnow st., ki se je poleg tega udeleževal tudi kot terorist:

obema se je smrtna kazen znižala na deset let prisilnega dela!“

Niti Koljuneč, niti njegov oče nista hotela podpisati sodbe.

„Gospoda, sodba je pravomočna in nimata pravico na revizijo.“

Oba obtoženca so odpeljali ven, pa ne več v celici. Namestili so ju v stari opuščeni cerkvi, kjer sta se zelo začudila, da sta tam našla živega kozaškega generala Vdovenka, o katerem se je ovorilo, da so ga obesili Rusi v Belgradu.

Dnevna hrana v tej opuščeni cerkvi je bila tako nezadostna, da je

polkovnik Krasnow hujšal takorekoč od ure do ure. Lepega dne so vse jetnike odpeljali v zapore v Krasnaja Presnja.

Zapori v Krasnaja Presnja so bili nekaj posebnega. Tam niso izolirali ujetnike. Ti so hodili po mili volji iz ene celice v drugo. Hudo je bilo, da je bilo tamkaj mnogo navadnih kriminalcev. Tudi pazniki so si od zapornikov izbrali to, kar je še imelo kakšno vrednost in s to šaro naprej trgovali. Tako je Krasnow ml. oddal svoje tako strgane škornje in dobil nekaj kruha in tobaka. Za stare raztrgane škornje je dobil neke galoše. Novi zapori so služili za to, da se je ugotovilo ali ima prevoz v Sibirijo še sploh kakšen smisel. Polkovnik Krasnow je bil že tako slab, da se je zdravnik branil, da bi podpisal prevoz v Sibirijo. Mladi Koljunok je zdravnika lepo prosil, da očeta ne razdruži s sinom, toda zdravnik je ostal pri svojem sklepu: „Če ste kot sin zaskrbljeni za svojega očeta, vam povem, da ne veste, kaj je Sibirija. Po moji vesti kot zdravnik, ne smem podpisati, da se tako starega moža, ki je že izgubil vse svoje moči, prevaža v Sibirijo!“ Mladi Koljunok nikdar ni pozabil, kako je nesrečni polkovnik gledal za s! nom, ko so ju ločili. Stari polkovnik Krasnow je umrl v ječi v nekem kotu, njegov sin nikdar ni izvedel kdaj in kje je njegov grob.

Mladi Koljunok se je v Krasnaja Presnje naučil od navadnih kriminalcev mnogo koristnih stvari. Posebno to, da mora zapornik biti egoist in znati tehtati med dobrim in slabim, če mu je na tem, da ostane živ.

Nikolaj Nikolajevič je v svoji knjigi točno popisal, kakšno je bilo postopanje z zaporniki pred in po Stalinovi smrti.

Za nas Slovence je važno:

1. Kako so sovjetski Rusi načrtno postopali proti „Belorusom“ in kako komunizem načrtno in brezobzirno programira, postopa in dovrši program.

2. Koliko stvari je ostalo pri Rusih „človečanskih“ kljub nečloveškemu programu. Mi Slovenci v zdomstvu in oni, ki so „tam“ ostali, lahko primerjajo, kako so slovenski partizani postopali s svojimi brati.

3. Za nas Slovence v emigraciji je pa najbolj važno dejstvo, ki ga Krasnow v svoji knjigi vedno znova poudarja. Razlikovati je treba med komunistično partijo in — narodom. Narod drugače misli, kakor tisti, ki vodijo partijo. Nešteto dokazov imamo, da je tako tudi pri slovenskemu narodu.

Ko smo prišli po drugi svetovni vojni v Buenos Aires, smo našli skupina „Staroslovencev“, ki so jih maloštevilni komunistični propagandisti hujskali proti nam. Propagandisti so trobili, da smo mi krivi vsega hudega, kar se je med drugo svetovno vojno zgodilo. Za propagandiste je bil škof Rožman mož krvavih rok. Po krivdi teh nesrečnih propagandistov je „Staroslovencev“ vsak dan manj. Nekaj jih je pa vendar ostalo in zanimivo: niso zapadli v komunizem.

V Sloveniji se danes šola mladina v šolah, ki jih vodijo komunisti. Naj bodo njih pogledi na svet kakorkoli, mi jim ničesar ne smemo očitati,

saj nimajo nobene krivde, kaj se je zgodilo med in po drugi svetovni vojni. Oni so danes „Slovenija“.

Slovence v Jugoslaviji, pa tudi v zdomstvu silno zanima, kaj se bo zgodilo takrat, ko bo Tito „izpregel“. Narod doma in v zdomstvu podzavestno čuti, da bodo takrat ruski boljševiki zopet igrali „šah“. Iskali bodo možnost, da se bo sovjetsko brodovje nemoteno gibalo v zapadni polovici Jadranskega morja. Zato pa potrebujejo oporišča v Italiji. Italijani bodo v zameno zahtevali Istro in „Fiume“. Vsi so prepričani, tudi slovenski komunisti, da ruske komuniste prav nič ne bo brigalo, kaj misli slovenski narod.

Mi, ki smo v emigraciji in narod, ki je doma ostal, vemo, da smo blizu velikemu geopolitičnemu trenutku. Slovenija je med prvo in drugo svetovno vojno toliko izgubila, da bi nove izgube slovenski narod lahko uničile. Ni časa, da bi iskali napake, ki so se godile pred petdesetimi, štiridesetimi ali tridesetimi leti. Naš cilj mora biti: rešiti slovensko govorico tam, kjer je raznarodovanje najhujše.

* Ob prvi svetovni vojni so vsi izobraženi Rusi gladko obvladali francoski (diplomatski) jezik. Zato je general Peter Krasnow v sili napisal prošnjo na angleškega kralja Jurija v francoščini.

Hujše je to, da je pri nas bilo vse polno ljudi, ki so še po drugi svetovni vojni verjeli v „gentlemenstvo“ angleškega naroda. Moj šef dr. Lovro Hacin me je neštetokrat svaril, naj ne verujem Angležem. „Rusi in Angleži so vendar zavezniki,“ tako je dejal.

Ko so boljševiki leta 1917 zaprli vso carsko rodbino, angleški kralj, ki je bil tedaj zaveznik ruskega carja, ni diplomatsko interveniral, ampak je mirno čakal, da so vso carsko rodbino, vključno carjeviča poklali.

V Jalti so Angleži in Amerikanci polovico Evrope prepustili komunistom. Kakor vidimo iz Krasnowe knjige, so ne samo angleški ministri, ampak tudi podoficirji in navadni vojaki vedeli, kaj bodo Sovjeti napravili z ujetniki in vendar so jih hinavsko vrnili.

Procesi, ki so se vršili proti „belčkom“, bodisi v Rusiji, bodisi v Češkoslovaki, bodisi v Jugoslaviji itd., so bili po komunistih točno programirani. Ko so npr. sodili msgr. Tisza, je celo Vatikan molčal, ali kakor se je direktor „Lubijanke“, general Merkulov izrazil: „Ko bomo mi rjovel, bo ves svet majhen sedel na svojih sedalih.“

Ali je danes kaj boljše? Pred kratkim je bil v Filadelfiji evharistični kongres. Na tem kongresu je govoril tudi znani msgr. Helder Camara, škof iz Brazila. Dal je čudno izjavo: „V Južni Ameriki je nastal nov fašizem: protikomunizem...“

Darovi v tiskovni sklad Vestnika:		Jože Javoršek	500
Beno Tičar	300	Franc Janežič	1.000
N. N., Ramos Mejía	1.600	N. N., Avstralija	1.000
Ga. Majda Pahor Knapova ..	300	Ga. Amalija Krek	1.040
Č. g. Milan Povše	500	Društvo S. P. B. v Gilbertu,	
Č. g. Jože Rott	200	Min. (v dol.)	50

S strahom gledam v neznano

Zdi se mi, da vidim rdeči soj zvezda,
ki z neba temnega svetlobo čudno lije,
ki ruši obstoječi red in domačije,
ki žalostno, turobno sije v dno srca.

Prameni rdeči obsijali so ves svet
in v svitu njih se človek trudno zvija,
spleteni bič vihti nad njim vsa hudobija,
ni več oseba, človek je postal predmet.

Svoboda, bratstvo in enakost spijo
med arhivi rdečih mogočnjakov
— limance uspešne za prevaro vseh prostakov —,
ki razočarani, brezpravni zdaj ječijo.

O, soj krvavordeči, daj, zadrži si korake,
naj zadnji kos si kruha svoboden odrežem,
naj v groba jamo se svoboden vležem,
bolj cenim groba noč, ko tvoje rdeče mrake.

Maks Osojnik

ŠTIRI DNI V RUSIJI

I

Preden opišem, kar sem videl in doživel v Rusiji v štirih dneh, ko sem bil nedavno tam, bi rad povedal to, kar čutim kot mlad slovenski fant.

Z žalostjo opažam, da se skoraj vsa mladina kaj malo ali nič ne zanima za **politična vprašanja**. To ne velja samo za argentinsko mladino, ampak v veliki meri tudi za slovensko. Ne razumem, kako je mogoče, da sinovi in hčere slovenskih staršev pozabljajo, da so potomci **politične emigracije** in da so naši starši odšli na begunsko pot iz političnih razlogov, ker so se pod geslom „Bog, narod, domovina“ borili zoper ustanovitev „rdečega raja“ na slovenski zemlji.

Prepričan sem, da so naši starši, ko so pod silo razmer zapustili domovino, imeli namen nadaljevati boj proti komunizmu še naprej povsod tam, kamor bodo prišli, ker je komunizem sovražnik vsega svobodnega sveta. In v ta boj se moramo vključiti tudi mi mladi.

Toda za ta boj mora biti človek pripravljen. Za ta boj je potrebno globoko znanje ne samo o tem, kaj so rdeče pošasti storile v Sloveniji, ampak tudi — in to je še prav posebno važno — o bistvu komunizma. Ve-

čina mladih sicer ve, da je komunizem zlo, toda njihovo poznanje komunizma je površno. Ne poznajo ideologije marksizma niti način njihovega delovanja, ne njihove filozofije in njihovih gesel. Večina je premalo pripravljena na debato z njimi celo v verskih vprašanjih, čeprav izhaja iz ver-nih družin.

Mislim, da je važno, da mi mladi ohranimo slovenske tradicije, folkloro, pesem, navade, jezik, toda to ni dovolj. Vzporedno s tem moramo ohraniti tudi tisto protikomunistično miselnost, ki so jo imeli naši starši in nadaljevati njihovo protikomunistično delo. Vključiti se moramo v slovensko organizirano delo, v slovenske organizacije, tudi v politične, zlasti v Narodni odbor, ki to delo vodi, ter brati slovenske in tudi druge dobre protikomunistične revije in časopise. To je ena izmed naših najvažnejših nalog.

II.

Po tem kratkem uvodu, bi rad popisal svoje vtise iz kratkega obiska Rusije.

Nedavno sem imel priložnost obiskati Rusijo in biti štiri dni v Moskvi. Tja nas je odšlo več. Zadnja postaja pred poletom v Moskvo je bila v Švici. Tam sta se nam pridružila dva ruska pilota, ki sta kazala smer poleta. Sovjetska zveza ima poseben kodificiran način letanja potniških letal na svojem ozemlju. Kdor bi izbral drugačno pot, bi bil v smrtni nevarnosti, da mu sestrelijo letalo. Enak postopek je bil tudi, ko smo odšli iz Sovjetske zveze.

Ko smo pristali na letališču v Moskvi, so nas takoj peljali v čakalnico, kjer so nam pregledali potne liste in zlasti vizume za vstop v Sovjetsko zvezo. V čakalnici je bilo precej ljudi, vendar je vladala kar čudna tišina, ki je ni opaziti na drugih letališčih po svetu, kjer je mnogo glasnega kramljanja in poslavljanja. Vsi so nas radovedno gledali, posebno našo obleko.

Nato so nas z letališča, ki leži zunaj Moskve, odpeljali v mesto v hotel. Vso pot sem napeto opazoval vse, kar je bilo videti na obeh straneh ceste. Ob cesti je bilo mnogo lesenih revnih hiš, ki so se držale druga druge skozi več kilometrov. Vsepovsod je bilo mnogo snega. Nikjer ob poti nisem videl nobenega človeka.

Ko smo prišli v mesto, sem vsepovsod videl mnogo propagandnih lepakov, ki so bili predvsem namenjeni delavcem. Na teh lepakih je bil prikazan ta ali oni delavec, ki je dosegel visoko produkcijo, in obenem je bilo prista-vljeno vabilo drugim delavcem, da naj ga posnemajo.

Na cestah je bilo le malo prometa. Srečali smo tovornjake, osebnih avtomobilov pa prav malo, edino nekaj zelenkasto rumene barve — moskovski taksiji — in črne barve, o katerih so nam povedali, da so državni. Vprašal sem ruskega častnika, ki nas je spremljal, kako to, da ni drugih avto-

mobilov, zasebnih. Odgovoril mi je, da jih ni zato, ker so sedaj zaradi zime spravljani v garažah. Spremljalo nas je pet sovjetskih oficirjev, ki so vsi govorili pravilno španščino. Na vprašanje, kje so se naučili španščine, so nam odgovorili, da so se je naučili v Moskvi, izpopolnili pa so jo na Kubi, v Venezueli, Kolumbiji, Mehiki in Peruju.

Ko smo prispeli v hotel, so nam najprej pobrali potne liste, katere so nam vrnili tik pred povratkom. Nastanili so nas v dveh nadstropjih; v ostala nadstropja nismo smeli iti. Kadar smo šli obiskat kak kraj, smo morali iti direktno iz svojega nadstropja v stare omnibuse, ki so nas pripeljali do vrat poslopja, katerega smo obiskali. Isto se je zgodilo ob povratku.

Za nakup spominčkov so nas peljali v neko posebno veletrgovino za turiste, kjer smo morali vse nakupljeno plačati v dolarjih. Rubljev sploh nismo imeli, ker nam niso dovolili, da bi jih prinesli s seboj v Sovjetsko zvezo. Za vsak rubelj smo morali dati en dolar; v Švici bi dobili za vsak dolar šest rubljev.

V Moskvi smo videli mnogo velikih rjavih, kvadratastih monoblokov, ki imajo vsak po deset nadstropij. Imel sem vtis, da je to žalostno in pusto mesto. Tudi sem opazil, da v trgovinah ni izbire. Na razpolago sta dve ali tri vrste blaga in dokler ni to prodano, drugo ni na razpolago. Trgovske tekme ni, ker je vse državno.

Z ljudmi nismo mogli govoriti, ker nam zato niso dali priložnosti. Nikdar nas niso niti za sekundo pustili same. Vendar se mi je posrečilo v nekem muzeju nagovoriti neko starejšo ženico, ki je znala italijansko. Pa se je začela takoj jokati in mi dejala, da ne sme ničesar povedati in je hitro zbežala. Tudi v hotelu se mi je zgodilo isto. V vsakem nadstropju je bila ena ženska za postrežbo glede jedi in pijače. Večkrat sem skušal govoriti s tisto v našem nadstropju, pa se mi ni posrečilo, čeprav me je razumela. Ko sem jo namreč prosil po slovensko za čaj, mi ga je takoj prinesla.

Nekoč sem vprašal enega izmed častnikov, kakšno je družinsko življenje v tej deželi. Odgovoril mi je takole: „Tu obstaja enakopravnost med moškim in žensko, zato tudi služi vsak zase.“ Seveda ni povedal, kar sem pozneje le zvedel, da vsaka oseba zasluži le toliko, da ima dovolj zase. Zato delata v družini oba: mož in žena. Za otroke do šestega leta starosti dōbe starši otroški dodatek, ki pa se konča ob izpolnjenem šestem letu. Takrat ne preostane staršem druga pot, kot da ga pošljejo v državni zavod, kjer je otrok ves dan, kjer dobi zajtrk, kosilo in večerjo in lahko tam tudi spi. Tako je otrok odtegnjen družinski vzgoji in ga sistematično vzgajajo za službo režimu. Ta način vzgoje je obvezen za vse otroke. Ko mladina konča šolo, dobi delo, katero mu preskrbi država, ki je tako „dobra“ — kakor so mi rekli —, da skrbi za vse.

Še besedo o radiu in televiziji. Kadar nismo imeli na programu obiskov, smo poslušali radio in gledali televizijo. Poročanje ni objektivno, ampak je vse podano na način, da je v službi partije. Ljudje so zato enostran-

sko informirani. Tiste dni, ko sem se mudil v Moskvi, je umrl španski državni poglavar Franco. Prikazovali so ga kot diktatorja, kapitalista, kot človeka, ki ni spoštoval človečanskih pravic itd. tako, da je moral poslušalec dobiti vtis, da je bil Franco eden najslabših ljudi. Dalje so bile novice o osvobodilnih bojih v Afriki, kjer se ljudstvo bori za „rdeči raj“. Potem so bile razne novice o delu in napredku držav za železno zaveso. Vse skupaj je bila sama propaganda. Poleg tega so bile v televiziji samo še nekatere pevske, plesne in gledališke točke.

Poslušati smo morali tudi razna predavanja. Govorili so nam o veliki domovinski osvobodilni vojni leta 1917 t. j. o rdeči oktobrski revoluciji, o delu Lenina in Stalina, ki sta zgradila ta sovjetski „delavski raj“.

Zame so vedeli, da sem Slovenec in nekega dne sta me dva gospoda skušala pregovoriti, da bi šel v Slovenijo in bi tam pomagal graditi nov svet.

Ko smo nekega večera izrazili željo, da bi radi šli na kako zabavo, so nam rekli, da je sedaj velik mrz in bi se mi lahko prehladili. In ker morajo oni paziti na naše zdravje, nam ne morejo dovoliti, da bi kam šli. Imeli smo občutek, da smo v zaporu.

Obisk se je po štirih dneh končal in z našim letalom smo zapustili Moskvo. Na letalu smo trčili s kozarci na čast svobode. Vsi smo bili mnenja, da raje živimo v še tako svobodni revščini, kot pa v utopičnih „rdečih nebesih“. Vesel sem, da sem ta „rdeči raj“ sam videl, in dobro bi bilo, da bi ga videli in okusili zlasti vsi tisti, ki omamljeni po rdeči propaganti, pojejo slavo sovjetskemu režimu.

M. Zupanc

Jr. Franc Blatnik, SDB

Bil sem v Sloveniji, pa le nisem „šel domov“

Stavim, da bo ta in oni, ki bo tole bral, udaril ob mizo in ježno vzkliknil: „No, zdaj je pa še ta šel domov!“ Ponavljam: Bil sem res v Sloveniji in videl njene najlepše kraje, pa „domov le nisem šel.“ Naj povem, kako je do tega prišlo.

Potres v Furlaniji in tam okrog ni samo porušil nešteto poslopij, marveč je skale po gorah razmajal, da se zdaj kar na lepem odtrgajo in zletijo v dolino na železniško progo ali na cesto. Zato do pred kratkim niso upali voziti vlakov od Trbiža do Vidma (Udine). Direktne brzovlake iz Dunaja v Rim in Trst in obratno, ki imajo spalne vozove, so usmerjali skozi Jesenice, Bled in Soško dolino v Gorico, edini dnevni vlak, imenovan „Romulus“, je pa vozil le do Pontebe, tam pa je bilo treba prestopiti na avtobuse, ki so potnike potegnili do Vidma (Udine).

Potresne grozote

Bil sem na Koroškem in hotel potovati v Trst. V Celovcu sem vstopil na vlak „Romulus“ in že v Beljaku so nas opozorili, da vozi vlak le do Pontebe, tam pa da je treba prestopiti na avtobuse, pa da utegne biti vožnja z avtobusi na nekaterih krajih še vedno nevarna zaradi zrahljanih skal po gorah, ki se rade odtrgajo in pridrvijo v dolino.

V avtobusih smo vsi molčali, le tu in tam sta kakšna dva malo šušljala. Pogled na razvaline tam okrog te napolni z žalostjo in sočutjem, kadar se je pa cesta približla kakšnemu hribu, se je pa še strah povečal, če ne bo kaj priletelo na nas.

Razdejanje potresa je mnogo bolj strašno, kot sem si bil ustvaril pojme ob branju časopisnih poročil. Koliko cerkva je porušenih! Le hiše, ki so dobile razpoke, popravljajo, pa strehe pokrivajo s plastičnimi pregrinjali, dočim ležijo ruševine še vedno tam, kamor so padle, samo ulice so očistili za prehod. Ljudje spijo pod šotori. Hrane in obleke imajo dovolj. Kaj bo pa pozimi? V tistih krajih zapade sneg. So mi pravili, da jih mislijo preseliti nekam stran v stanovanjske bloke. Pa imajo te družine doma vsaka nekaj zemlje, od katere živijo, težko jim jo bo zapustiti.

Pa hajdimo skozi Slovenijo!

V Trstu sem se srečal s sobratom Podlesnikom, ki živi v Španiji in je par dni pred menoj potoval s Koroškega v Trst, pa z onim vlakom, ki vozi skozi Jesenice. Rekel je, da v Jugoslaviji ni nobenega pregleda in da se miličniki, ki vlak spremljajo, za potnike nič ne zanimajo. Sklenil sem, da se peljem skozi Slovenijo.

Zjutraj sem vzel v Trstu brzi vlak za Dunaj, ki me je potegnil skozi Gorico v Videm (Udine), kjer so ga priključili na onega, ki prihaja iz Rima, pa hajdi nazaj v Gorico, kjer so železniški sprevodniki izstopili. Vlak so potegnili čez mejo na postajo Nova Gorica. Tu so ga obstopili štirje jugoslovanski miličniki, ki so potovali z njim do Jesenic in na postajah, kjer se je vlak ustavil, pazili, da nihče ni izstopil ali vstopil. Železniškega sprevodnika pa na jugoslovanskem ozemlju ni nobenega.

Spomini na jubilejno romanje na Sveto goro

Postanek na postaji Nova Gorica mi je živo poklical v spomin veličastno romanje iz Slovenije na Sveto goro pri Gorici, ki smo ga organizirali slovenski salezijanci leta 1939, ob štiristoletnici prikazovanja svetogorske Gospe pastirici Urški. Tri vlake smo napolnili, vsakega s tisoč romarji. Prva dva sta vozila v razdalji 20 minut drug za drugim in pripeljala na to postajo, kjer nas je čakal škof dr. Rožman z goriškim nadškofom Margottijem. Tretji je pa peljal teden pozneje pod vodstvom

generalnega vikarja Nadraha. Avtobusi so nas potegnili do Sedla pod Sveto goro, od tam se je pa razvila čudovito lepa procesija s prižganimi svečami.

Veliko primorskih in goriških rojakov, ki so živeli na Kranjskem ali na Štajarskem, se je priglasilo za to romanje. Želeli so se srečati s svojci na Sveti gori ali na postaji, pa Italijani takrat niso pustili nobenemu domačinu na Sveto goro in tudi na postajo ne. Lastniki hiš ob železniški progi so dobili nalog, da morajo imeti okna zaprta, ko bo romarski vlak vozil mimo. Ganljivo je bilo gledati, kako so mnogi odmaknili strešno opeko in tam skozi z belim robcem mahali v pozdrav.

Te misli so mi rojile po glavi, ko sem se vozil skozi Solkan in dalje naprej po Soški dolini in pošiljal pozdrave Mariji na Sveti gori.

Posočje in Bohinj

Slikovita je vožnja ob reki Soči. Hočeš nočeš te spominja na Simona Gregorčiča in njegovo „Krasna si, bistra hči planin.“ Lep je pogled na planine na obeh straneh doline, posejane s hišami, hlevi in kozolci. O teh krajih je Goriški Slavček zapel pred 90 leti:

Tu narod biva še krepak,
tu biva narod poštenjak,
ki svet ga še okužil ni,
ki čas ga omehkužil ni.“

Dal Bog, da bi to še držalo!

Na postaji Podbrdo, pred vstopom v dolgi predor, sem se spomnil, da je bila to pred zadnjo vojsko italijanska mejna postaja, in misel mi je šla na nadškofa dr. Jegliča, ki je nekoč tod skozi potoval v Rim, pa so ga italijanske mejne oblasti vzele iz vlaka in mu prepovedale potovati naprej. Potrpežljivo je sedel v čakalnici več ur, čakajoč na vlak nazaj. Doma je pa takoj poiskal neko odlikovanje italijanske vlade, ki ga je dobil pred leti, in ga vrnil italijanskemu konzulu.

Bohinj me je spomnil na „Bohinjske tedne“, ki jih je tam prirejalo akademsko društvo „Zarja“, že pred vojno močno rdeče pobarvano, ki je potem veliko katoličanov zapeljalo med komuniste.

„Otok Bleški, kinč nebeški!“

Jož, sem ga bil vesel! Bil je krasen, jasen dan in vlak je vozil počasi, ker tista proga ni za brzovlake, zato sem pogled na lepoto, ki je tam razlita, zares užival.

Tu nekje na Bledu imajo svoj zavod slovenske salezijanske sestre, katerih predstojnica je sestra Selakova, moja soseda z rodne vasi, sestra mojega sobrata Franceta, ki je bil šofer bivšega papeškega pronuncija

nadškofa Cagna, in sestra dveh vrnjenih domobrancev. Ko bi vedela, da se vozim tod mimo!

Za župnika na Bledu je g. škoda. Ko so bili pred leti ameriški astronauti Titovi gostje na Bledu, so šli v soboto v župnišče vprašat, kdaj bo v nedeljo sv. maša. Povedal jim je, nato pa zbral vse svoje znanje angleščine in si na list napisal pozdrav, ki jim ga je pred mašo prebral, vernikom pa naznanil, kakšne visoke goste imajo. Tako so bili veseli, da so se mu šli po maši zahvaliti in so ga povabili na obisk v Združene države, kar je z veseljem sprejel in tudi izkoristil. Turo smo zaključili v New Yorku, ko sva z g. župnikom patrom Richardom turiste spremljala na triurni vožnji z ladjo okrog Manhattanu.

V pokojnih poletnih mesecih je bival na Bledu z diplomatskim zborom tajnik papeške nunciature v Beogradu, poznejši rektor Marijinega svetišča v Washingtonu msgr. McDonough, ki nam je zelo šel na roko, da smo dobili v njem kapelico Marije Pomagaj z Brezij kot zadnjo, ki je bila takrat še razpoložljiva. Brezje je namreč dobro poznal. Hodil je tja k spovedi k nekemu patru, ki je znal francosko.

Brezje se z Bleda ne vidijo, drevje zakriva cerkev. Poslal pa sem brezjanski Kraljici prav prisrčen pozdrav in se ji zahvalil, da ima svoja zastopstva tudi pri nas: Lemont, Toronto in Washington, pa še za čast, da morem vsak mesec maševati v njeni kapelici v Washingtonu. Kar zapel bi tisto, ki jo v Washingtonu tako radi pojemo:

Na Brezjah stanuješ med venci gora
in milosti prosiš Slovencem z neba.
Semkaj za nami si prišla sedaj,
o, varuj nas Mati, in vodi nas v raj!"

Pogled po Gorenjski

Čez Vintgar je vlak vozil zelo počasi, da sem ga mogel gledati v vsej lepoti. Potem mi je pa oko krožilo dalje v okolico. Tam se dviga Dobrča, na katere vznožju smo salezijanci imeli počtiniški dom za bogoslovce, pa so ga partizani požgali. Pred njo ležijo Lesce, rojstni kraj zelo zaslužnih salezijancev: gg. Jožeta in Jankota Valjavca in dr. Franca Wallanda, prvega slovenskega provinciala. Malo dalje naprej je Trstenik, kjer imajo dom za bolne salezijance, še dalje je Preddvor in Tupaliče, rojstni kraj trpina g. dr. Franca Kniflica, ki že 15 let životari v newyorški bolnišnici.

Dobro vidim pred seboj železniško progo, ki vozi iz Kranja na Jesenice. Na njej so partizani 7. majnika 1945 zajeli sanitejski vlak z domobranskimi ranjenci in jih vse pobili. Več mojih nekdanjih gojencev je bilo med njimi. Bodi jim dobri Bog bogat plačnik za njih zvestobo v veri!

Tam malo bolj na desno se dobro vidi Radovljica in za njo gorovje Jelovica. Naj še v zvezi z njima kaj povem.

Za časa obleganja Turjaka so me partizani pripeljali v zapore v Trebnjem, ki so bili v šoli v drugem nadstropju. Soba je bila že močno polna in več dragih znancev sem našel tam. Ko sem si poiskal ležišče, so mi oči obvisle na dveh partizanih, ki sta sedela pri mizi sredi sobe in igrala na karte. Nosila sta že močno ponošen kroj Fantovskih odsekov z značilnim širokim pasom, ki pa je svojo rdečo barvo že čisto izgubil. Jaz sem bil odbornik Zveze fantovskih odsekov, zato sem ju radovedno vprašal: „Tovariša, od kod pa imata kroj, ki ga nosita?“

„Od Fantovskih odsekov. Bila sva člana odseka v Radovljici. Sva brata, jaz Karel, on Ivan. O, o,“ je Karel nadaljeval, „vi ste pa g. dr. Blatnik naš zvezni odbornik. Se še spomnite ko sva vam ministrirala na Jelovici ob smučarskih tekmah?“

„Zdaj mi pa takole ministrirata,“ sem odgovoril. Takoj sta bila pri meni in bolj po tiho vprašala:

„Kaj pa naj narediva? Nemci so naju mobilizirali, pa sva pobegnila na to stran in padla med partizane.“

Zelo dobra sta bila z nami in nam pomagala, kar sta mogla.

Niso Slovenci

Ko sem bil v te misli zatopljen, začne že itak počasni vlak zavirati in voziti še počasneje. Progo nekaj popravlja. Trije mladi fantje stojijo ob njej in nas radovedno gledajo. Stegnem jim roko v pozdrav in zakličem: „Pozdravljeni, slovenski fantje!“

Dvignejo glave, me še bolj debelo gledajo in eden njih mi prav počasi odgovori: „Pa mi nismo nikakvi Slovenci.“

Saj dobro vem, da noben Slovenec doma ne prime za lopato, da bi delal na cesti ali na železniški progi, za taka dela hodijo v sosednjo Avstrijo ali Nemčijo, da tam s svojo pridnostjo sovražnikom našega naroda pomagajo do blagostanja, ker jim doma zemlja zaradi nezmožnosti njih voditeljev ne more nuditi dovolj za življenje, pa me je le prevzelo, da sem delavce na domači zemlji pozdravil kot Slovence.

Jesenice pred 31 leti

Počasi je vlak privozil na postajo Jesenice. S svetim spoštovanjem, kot da sem v svetišču, sem mislil na dogodke pred 31 leti, ki so se dogajali tukaj in jih priča takole opisuje v tretjem delu knjige „Pravi obraz Osvobodilne fronte“ na strani 61:

„Od prvega trenutka ko so se transporti vrnjenih domobrancev ustavili na jugoslovanskih tleh, se je začelo zverinsko mučenje in pobijanje vrnjenih borcev. Vsak partizan, vsaka partizanka, terenec ali terenka si je lahko izbral žrtv, da je nad njo dokazal ljubezen do lastnega naroda in svoje komunistične nazore o dostojanstvu človeške osebe.

S klofutami, z brcami, s puškinimi kopiti, z jermeni in noži so do smrti mučili posameznike in si izmišljali za njihovo mučenje najostudnejše

šale. V groznih mukah so morali umirati zlasti domobranski in četniški oficirji, ki so jih prve pobili, kolikor so jih mogli odkriti.“

Pa se komunisti še drznejo slovesno zatrjevati, „da noben domobranec ni bil usmrčen brez sodbe, brez dokaza krivde.“

V jeseniškem predoru sem mislil, kako je večina domobrancev šele tukaj spoznala, kam jih peljejo, pa so se še tolažili, da jih bodo morda tam skozi prepeljali v Italijo, kakor so jim Angleži lagali.

Na prvi avstrijski postaji v Podroščici mi je bilo v mislih, kako so tam domobrance strpavali v tovarne železniške vozove in vrata za njimi zaklepali.

V Celovec je vlak privozil z več kot triurno zamudo. Boga sem zahvalil da mi je dal videti tako lep kos „stare domovine“, ne da bi moral „iti domov.“

NAIVNA POT

Dva dni po odhodu partizanov od Gospe Svete (glej opis „Pri Gospe Sveti“, Vestnik št. 9-10, 1975) so mi povedali, da so odšli iz Koroške sploh, da jih več ni severno od Karavank. Skrb za domače mi ni dala mirne ure, ker so bili silno izpostavljeni in od njih zelo omreženi. Nisem si mogel kaj, naložil sem si nahrbtnik in kovček v roko, pa hajdi na pot. Prometnih sredstev seveda ni bilo, zato ni kazalo drugega kot mahiniti jo peš.

Proti večeru me je začela zmagovati lakota in utrujenost. Začel sem vpraševati za hrano in prenočišče, toda uspeha ni in ni bilo. Vse večje hiše sem nadlegoval, pa vse zaman. Kočno sem našel skromno kajžo. Naslonil sem se na zid ograje, da se oddahnem, prenočišče bom že našel v kakem grmovju ali gozdu.

„Heimkehrer?“ (Povratnik?), me je vprašala suhljata žena.

Bliskoma mi je šinila misel v glavo in pritrdil sem. Pod to besedo razumejo namreč vojne povratnike, kar seveda nisem bil, četudi sem se vračal domov.

Žena me je povabila v hišo in mi brez prošnje dala izdatno večerjo in prenočišče v sobi. Sina da več ne bo, je pravila, padel je na Kavkazu in da rada meni postreže, da bi bilo njemu dobro.

Dravo sem prečkal pri Rudi (Ruder). (Danes menda tega mostu ni več, ker je jezero ob jezu elektrarne pri Labudu.) Južno od nje je bilo bolje potovati, ker so ljudje bolj naši in gostoljubni. Od Pliberka sem jo mahnil v hrib proti Šmarjeti in prešel mejo na Belšaku. Tu sem namreč dobro poznal mejo in kraj, ker ravno sestrina posest (danes nečakova) sega prav do državne meje. Pri Pušnikovih (še v Avstriji) so mi dejali, da so graničarji „fejst“ fantje in da se mi ni treba ničesar bati. Zato sem kar

brezskrbno stopal proti hiši. Sicer pa sem imel v žepu propustnico partizanske straže pri Gospej Sveti in torej, kaj bi se bal?

Ko sem se bližal poslopju, je svak ravno pripeljal iz gozda visoko naložen voz stelje. Tik ob njem sem že bil, ko sem ga pozdravil, on pa je kar otrdel od strahu. Ukazal mi je, naj se stisnem v kot stelnika, on pa je zvrnil steljo name.

„Strahopetec!“ sem si dejal in potrpežljivo čakal, da me pride rešit. Kar več kot eno uro sem se vical pod resjem.

„Hitro v kamro!“ je končno ukazal in z njegovo pomočjo sem izkobacal iz stelje.

V kamri mi je razložil, da je bila polna soba partizanov in da so odšli, a da se bodo kmalu vrnili.

Tako je tudi bilo. Bil sem torej sam v težkih skrbih.

Šele tja po polnoči so odšli.

Tako sem potem lahko nadaljeval pot po gozdovih do Prevalj. Ker je propustnica veljala le do Pliberka, sem jo dal podaljšati do Guštanja (danes Ravne na Koroškem). V občinski pisarni je bilo še vse v neredu, in videli so se sami neznani obrazi, slišali pa vsi dialekti Slovenije in jeziki Jugoslavije.

Nadaljeval sem pot in kmalu srečal znanca izpred let. Po kratkem pomenku mi je resno odsvetoval prikazati se v Guštanju in me napotil preko Stražišča (ime je še iz turških časov). Pri N. N. sem se oglasil in bil dobro postrežen. Za pečjo sta ležala dva domačina — partizana.

Ko je stari, s katerim sva sedela za mizo, odšel v klet po nov vrč sadjevca, sem vzel v roke „Delo“ (takrat še na ciklostilu razmnožen a zelo obširen) ter se na videz zatopil v branje. Trik mi je uspel. Poslušati sem namreč hotel, kaj se šepetaje pogovarjata partizana.

„Bi ga kaj prijela?“

„Je dejal, da bo ostal doma. Zato menim, da je še čas.“

„Bo ušel.“

„Saj vidiš, da je otročje naiven. Naj se gre posloviti od mame. Ne veš, kako dobra ženska je to. Nekoč me je — četudi naša strupena nasprotnica — pred Nemci skrila v kad za zelje in še s kamni obložila.“

Sklenila sta torej, da me pustita. Meni pa je postajalo vroče. Nisem si upal uživati še nadalje gostoljubnost dobrega gospodarja.

Tudi pri njegovem sosedu, s katerimi smo bili nekoč dobri prijatelji in sodelavci pri Fantovskem odseku, Prosvetnemu društvu, Mladinski kmečki zvezi in še drugod, sem opazil nekaj podobnega kot pri onih dveh za N. N. pečjo, četudi ne v besedah.

Pri bajti v dolini rečice Suhe so živeli trije moji najboljši prijatelji, H., ki se je pravkar vračal iz gozda, me je seveda povabil v hišo. Tudi on ni vedel, da so v hiši partizani. Hitro smo bili v razgovoru. Tudi tu sem se delal ravnodušnega in veselo razpoloženega, dasi mi je vso notranjost stisnila tesnoba.

„Torej boš ostal doma?“ me je vprašal eden od njih, prijatelj od mladih nog.

„I, seveda. Kaj pa hočem drugega?“

„Imaš še kaj belogardistične literature v zalogi? Jo meniš še deliti?“

Na srečo se je Micka vtaknila vmes in sem moral njej odgovarjati ter tako obšel odgovor. Potem se je ista nenadoma spomnila, da se tudi na krave razumem in me z „vročo“ prošnjo spravila v hlev, da bi videl „obolelo“ kravo.

„Tak, človek božji, kaj pa švedraš tod'le? Beži vendar! Beži kamorkali. Še sreča, da si dejal, da ostaneš doma!“

„No, no, tako hudo pa vendar ni. Saj je vendar kaj tudi še za skrajni slučaj. Če bi mi zares hoteli kaj nagajati imam — kakor sem slišal — celo vrsto prijateljev, ki so danes na oblasti.“

„Dobro. Na koga bi se zanesel?“

Če bi že vsi drugi odpovedali, je kot najzvestejši in gotovo najmočnejši Lubes.“

„Na njega se zanašajš? V levje žrelo greš, naravnost v levje žrelo! Kar čez Brinjevo goro na Strajno in čez mejo!“

„Ne, ne! Mamogrem pogledat.“

„Trma ali naivnost! Kaj ti veš, kako si zapisan!“

Potoval sem naprej. Sosed — tudi moj velik prijatelj — me pogleda in kar okameni.

„Si živ ali si duh?“ me je pozdravil.

„O, živ, živ! Bog te živi!“

„Brž noter!“ Zaskrbljeno je pogledoval naokrog.

Ves nervozen me je gnal v svoj brlog, kjer je bil po pobegu iz nemške vojske zabiti in je iz njega pred par dnevi izlezel na prosto. Tam sva se razgovarjala o stanju po „zmagi“. Dolga je bila vrsta onih, ki jih je naštel, da so že izginili. Nekaj znanih še več pa neznanih. Strah in skrb se mu je brala že z obraza in tudi v besedah se je kar obupno izražal. Naštel je tudi nekaj partizanov, ki da morejo brezpogojno pripeljati mene živega ali mrtvega.

„Pa vendar, kaj sem takega storil? Ne drži se kri mojih rok!“

„Hujši zločinec kot ubijalec je v njih očeh propagandist. In to si bil tako vnet in naivno pogumen, da so se vsi čudili. Beži nazaj, tepec in Bog ti daj srečo! Toda takoj!“

Šele, ko se je stemnilo, me je pustil iz brloga. Četrto ure nato sem bil že doma.

„V klet! Za božjo voljo!“ je bil pozdrav domačih.

Le nekaj ur smo se razgovarjali. Brat in sestre pa so izmenoma stali na straži po dva in dva.

Proti jutru sem spet zadegal nahrbtnik na pleča in roko mi je nategnil spet kovček. Ko je nevidni kajfež začel ugašati zvezde, me je že šumeči gozd

sprejel v svojo varno okrilje. Ni me težil ne nahrbtnik ne kovček, marveč silna skala, ki se mi je zavalila na prsa. Slovo od doma. Ko bi bil vedel, da je to zadnje slovo in povrh še zadnje slovo od mame — in morda od vseh domačih —! Toda to mi je bilo prihranjeno. Gozd mi je pošumeval vse tja do avstrijske meje, kamor sem pricijazil tja pod noč.

Ustavila sta me dva graničarja (takoj sem spoznal, da sta Bosanca). Hotela sta me odvesti v stražnico na Holmec (med Prevaljami in Pliberkom) dobro uro hoda. Vedel sem, da sem izgubljen, če se tam znajdem. Dosti dolgo smo se pričekali in v zadnjem obupu (ki pa ga seveda nisem pokazal), sem izvlekel iz žepa Propustnico (ki mi jo je izdal Tone Pekovec pri Gospej Sveti). Kaplar jo je vzel v roke in jo držal narobe. Tedaj sem postal pogumnejši.

„Je to specijalna propustnica za pot h Gospej Sveti, ki so mi jo izdali višji oblastniki. Torej ti nimaš pravice me zadrževati.“

Klonila sta in me pustila naprej. Spet sem svobodno zadihal.

Še dve angleški patrulji sta me pestili, toda obema sem se „izmazal“.

Mojo naivno pot sem zaenkrat končal v Pollingu pri Lačinsdorfu blizu št. Vida ob Glini.

M. O.

V SPOMIN

† IGNACIJ FRANČIČ

Dne 16. decembra 1976 je v 82. letu starosti umrl v Villa Ballester v Argentini Ignacij Frančič, doma iz št. Jerneja na Dolenjskem. Pokojnik se je udeležil kot vojak že prve svetovne vojne. Doma se je udejstvoval v raznih katoliških prosvetnih, gospodarskih in političnih organizacijah. Ob izbruhu komunistične revolucije je bil odločno na strani protikomunistične slovenske večine in je protikomunistične borbe po vseh svojih močeh tudi podpiral. Komunisti so mu v Teharjih umorili sina Ivčka. Po končani vojni je odšel na begunsko pot v Argentino s hčerko go. Lino, poročeno z inž. Matičičem. Pozneje je prišla za njim tudi žena ga. Katarina Kegljevič z najmlajšim sinom Nacetom sedaj profesorjem v Argentini.

Bog naj mu nakloni večni mir in pokoj.

† KAREL KORDIŠ

Dne 9. januarja 1977 je umrl v Córdoba (Argentina) na svojem domu Karel Kordiš, star 53 let. Bil je odločen protikomunist. Doma je vstopil v Slovensko domobranstvo in vestno vršil svoje dolžnosti. Po vojni se je umaknil v Argentino in se naselil v mestu Córdoba. Že pred časom je težko

obolet in se zdravil v bolnišnici Tránsito. Ko se mu je stanje poslabšalo, je zapustil bolnišnico, ker je želel umreti na svojem domu v San Vicente, kjer je kmalu nato umrl spravljen z Bogom.

Dobri Bog naj se ga usmili in sprejme k sebi!

† DR. SREČKO BARAGA

Dne 1. februarja 1977 je v Buenos Airesu umrl profesor dr. Srečko Baraga, organizator slovenskega šolstva na Primorskem, pisec zgodovinskih razprav, kulturni in društveni delavec. Ni bil član naše borčevske organizacije, pa se nam zdi prav, da mu kot odločnemu protikomunistu zapišemo v spomin nekaj vrstic.

Rojen je bil 19. marca 1901 v šmarati pri Starem trgu pri Ložu. Že v srednješolskih letih se je krepko udeleževal v katoliških dijaških organizacijah (Razor, Kovači, Dijaški Orel), prav tako v letih visokošolskega študija. Dosegel je doktorat iz slavističnih ved in bil profesor v raznih mestih v Jugoslaviji. Politično se je udeleževal v vrstah Slovenske ljudske stranke ter je proti koncu druge svetovne vojne pomagal Narodnemu odboru za Slovenijo pri propagandnem delu. Ob koncu vojne je odšel s skupino beguncev na Koroško in kmalu nato v Italijo. Zavezniška uprava v Trstu ga je poklicala v Trst in mu dala nalogo, da organizira slovensko šolstvo. Pokojni se je tega lotil s silno energijo in je z veliko spretnostjo odlično organiziral slovensko in hrvaško šolstvo na Primorskem, Goriškem in v Istri. Opravil je zgodovinsko delo. Še danes imajo Slovenci na Primorskem v glavnem tiste šole, ki jim jih je ustanovil Baraga.

Iz Italije se je preselil v Argentino, kjer se je zlasti udeleževal pri Slovenski kulturni akciji, bil odbornik in član raznih društev ter sodelavec raznih listov. Posebno skrb je posvečal Zavetišču škofa Rožmana.

Naj počiva v miru!

NOVE KNJIGE

Dve dijaški knjižici

Srednješolski tečaj ravnatelja Marka Bajuka v Buenos Airesu je lansko leto izdal dve knjižici. Prva „Slovenska kri iz roda v rod“ bi morala iziti že ba božič leta 1975, pa je izšla šele v juliju 1976. Druga knjižica pa je običajni „Almanah“ z naslovom „Na razpotju“. Pri prvi knjižici so sodelovali petošolci — letnik 1975, drugega pa so napisali petošolci — letnika 1976.

Obe knjižici morata vzbuditi veselje in ponos vseh nas starejših, ki nam je slovenska stvar sveto poslanstvo. Zato podajamo našim bralcem na kratko vsebino obeh knjižic.

Slovenska kri iz roda v rod

Ta knjižica je izšla ob tridesetletnici 1945—1975. Je anketa petošolcev Srednješolskega tečaja. Vsak petošolec je moral poiskati starejšo osebo in jo prositi, da mu odgovori na naslednja tri vprašanja: Kaj bi mi rekli ob odhodu iz tečaja? Kako gledate na našo vlogo v slovenski skupnosti, posebej še v Argentini? Kakšna se vam zdi bodočnost slovenskega naroda?

V knjižici so zbrani odgovori na gornja vprašanja. Odgovorili so našim petošolcem in petošolkam zastopniki starejšega rodu, po veliki večini znani javni delavci, odborniki naših organizacij, uredniki slovenskih publikacij, pisatelji, duhovniki in laiki, profesorji in učitelji in učiteljice, kulturni delavci, gospodarstveniki, politiki. Nekateri odgovori so kratki, drugi so daljši in obravnavajo še razna druga vprašanja iz slovenske problematike. Za uvod je objavljen odličen članek pisatelja Zorka Simčiča „Zvestoba nazaj — poslanstvo za naprej“, ki je ves prežet z mislijo, kako ohraniti v naši mladini slovensko zavest. Vsebuje dragocene napotke za vzgojo naše mladine in za delo v naših organizacijah. — Knjižica je dokument časa, tudi dokument idealizma našega starejšega rodu, ki želi svoj idealizem prenesti na nove slovenske generacije. Knjižico zaključuje beseda razrednika Pavla Ranta, ki jo naslavlja svojim dijakom na pot.

Na razpotju

Lanskemu „Almanahu“ so dali petošolci naslov „Na razpotju“. V večini sestavkov pripovedujejo abiturienti tečaja, za kateri poklic so se odločili. Iz teh sestavkov je razvidno, kako slovenska študirajoča mladina resno pojmuje življenje in kako resno se tudi nanj pripravlja.

Uvod v almanah je napisal razrednik Stanko Jerebič, ki je v zaključku uvoda zapisal tole: Ljubezen do materinega jezika, edinost in medsebojno spoštovanje ter neomajno zaupanje v dokončno zmago Dobrega, naj vam bodo popotne palice, ki vam jih dajemo v roke na tem razpotju. Naj vam na teh stezah nikoli ne ugasne modrostni plamen svetega Duha.

Dokler bomo imeli mladino, ki piše take knjige, se nam ni treba bati za prihodnost slovenske emigrantske družine.

R. Smersu

NAŠI JUBILANTI

ISKRENO ČESTITAMO!

Tudi v letošnjem letu bo več članov naše protikomunistične organizacije doživelo svoj življenjski jubilej. Žal, nimamo rojstnih podatkov o vseh naših članih, zato poročamo samo o tistih, katerih rojstne podatke imamo. Vsem tem in tudi vsem ostalim, katerih podatkov ne posedujemo,

najiskreneje čestitamo in jim želimo še dolgo, mirno in srečno življenje v krogu njihovih dragih svojcev in prijateljev.

Č. g. Janez Šuštaršič, župnik in duhovni vodja DSPB v Gilbert, Minnesota bo letos, dne 14. decembra, obhajal 55-letnico rojstva.

60-letnico rojstva pa bodo obhajali v Argentini:

Kocmur Sebastijan, rojen 20. januarja 1917

Hirschegger Rudi, rojen 10. aprila 1917

Škulj Jože, rojen 18. aprila 1917

Švigelj Franc, rojen 10. novembra 1917

65-letnico rojstva bo obhajal Janez Škrbec iz Gilberta, Minnesota, rojen 25. oktobra 1912.

70-letnico rojstva bo obhajal v Argentini Tominc Jože, rojen 16. oktobra 1907.

75-letnic rojstva je obhajal slovenski pisatelj in dramatik in sodelavec Vestnika Joža Vombergar, rojen 16. februarja 1902.

80-letnico rojstva pa bo obhajal naš soborec iz Mendoze Božnar Pavel, rojen 21. decembra 1897.

Vsem tem naj Vsemogočni nakloni svoje blagoslove v obilni meri!

Č. G. JOŽE HORN — 25-LETNICA MAŠNIŠTVA

Dušni pastir Slovencev v Mendozi, štabni kaplan VII. gorske divizije in naš zvesti član č. g. Jože Horn je v nedeljo, 30. januarja t. l., obhajal med svojimi slovenskimi farani v Mendozi 25-letnico mašništva. Lepe in prisrčne svečanosti se je udeležil tudi delegat slovenskih dušnih pastirjev msgr. Anton Orehar, ki je jubилantu iskreno čestital ter se mu zahvalil za veliko delo, ki ga med Slovenci v Mendozi opravlja že od leta 1954.

Tudi člani Društva slovenskih protikomunističnih borcev in sodelavci pri Vestniku prisrčno čestitamo svojemu zavednemu članu, bivšemu domobrancu, ter prosimo Vsemogočnega, da mu nakloni še novih jubilejev pri delu za Slovence v Argentini.

Naj ob tej priložnosti omenimo, da je g. Horn dne 17. januarja t. l., ko se je nahajal v Buenos Airesu, na prošnjo odbora DSPB daroval v cerkvi Marije Pomagaj sv. mašo, pri kateri smo prosili Boga, da bi naš zvezni predsednik Karel Mauser srečno prestal nevarno operacijo.

— — —

Luč je in Bog je. Radost in življenje.
Svetlejši iz noči zasiže dan.
Življenje mlado vre iz starih ran
in iz trohnobe se rodi Vstajenje.

Ivan Cankar

CLEVELAND**Božičnica DSPB**

Že več kot 10 let prireja DSPB Cleveland na zadnjo adventno nedeljo božičnico, kjer se srečamo v prijetnem božičnem razpoloženju. Letošnja je presegla vse prejšnje po razpoloženju in udeležbi.

Člani so lepo pripravili dvorano pri Sv. Vidu, postavili na odru božično drevesce in pod njim jaslice. Mize so bile praznično pogrnjene, okrašene s smrečjem v vazah in na vsakem prostoru voščilo za božič. Član g. Miha Vrenko je pripeljal svoje orgle in zvočnike, kar je zahtevalo res veliko truda.

Še pred napovedano uro so prihajali gostje. Malo po tretji uri je slovesno zvonjenje naznanilo začetek. Navzoči so utihnili, prisluhnili zvonenju in duh po kadilu je pomnožil božično občutje. Vsa dvorana je zapela: Je angel Gospodov... č. gg. Božnar in Simčič sta pokadila in pokropila z blagoslovljeno vodo dvorano, nas in jaslice in prebrala božični evangelij, nakar nam je gdč. Goričan zaigrala na violino najlepšo božično: Sveta noč..., spremljala jo je s flavto gdč. Vrenko. Končno je pritegnil mladinski pevski zbor, orgle in trobente in vrstile so se božične pesmi iz mladih grl pod vodstvom g. Miha Vrenka. Ko so otroci spet zasedli svoje prostore, je stopil k mikrofону zvezin predsednik g. Karel Mauser in ob spremljavi orgel podal svoj božični govor, ki ga posebej v celoti objavljamo. Vsi navzoči so govoru pazljivo sledili; najmanjšega šuma ni bilo v dvorani razen pritajenih božičnih melodij iz orgel izpod prstov g. Vrenka.

Govoru je sledilo še skupno petje nekaj božičnih pesmi, nato pa so žene in dekleta postregle s prigrizkom. S posebnim veseljem so prenekateri segli po kuhanih jabolčnih krljih, ki so bili po naših kmečkih domovih del mrzle postne večerje na sveti večer.

Prav posebno pa so bili udeleženci in odborniki društva veseli, da so ob tej priliki imeli med seboj vse duhovnike od Sv. Vida in tudi urednika Ameriške domovine g. Lipovca z gospo.

Od prvega božiča, ki smo ga preživeli na tujem, pa vse skozi dolgo vrsto 51 let čutimo, da spadamo ne le v svoje družine, ampak da smo tudi del velike slovenske družine, ki se želi srečati v božičnem čau, si iskreno stisniti roko in zaželeli vse dobro.

Bog daj, da bi še dolga leta tako ostalo!

Vinko Rožman,
predsednik DSPB Cleveland

BUENOS AIRES**Žalna seja DSPB**

Dne 28. januarja t. l. se je po sv. maši zadušnici in svečani komemoraciji vršila v prostorih Slovenske hiše žalna seja Društva slovenskih pro-

tikomunističnih borcev v Argentini v počastitev spomina pred tednom dni umrlega K. Mauserja, predsednika Zveze društev slovenskih protikomunističnih borcev. Sejo je začel starešina Slavko Urbančič z Očenašem za pokoj duše rajnega predsednika. Nato je orisal njegovo delo za našo organizacijo. Prebrano je bila tudi zadnje pismo, ki ga je pokojnik pisal odboru in članstvu društva, ko je odhajal v bolnišnico. Ženi rajnega Karla gospe Mariji in bratu Otmarju sta bili poslani sožalni pismi. Na predlog tajnika Rudija Brasa je bilo sklenjeno, da se v spomin na rajnega Karla Mauserja daruje Rožmanovemu zavodu v Adroguju 5.000.— pesov. Starešina Urbančič je nato zaključil žalno sejo.

Brali smo:

DR. URBANC POZIVA DR. ZALOKARJA, NAJ NAPRAVI PSIHOLOŠKO ŠTUDIJO

V gonji zoper goriški „Katoliški glas“ je primarij dr. Zalokar po naročilu slovenske komunistične partije napisal sramoten pamflet. V „Klicu Triglava“ mu je dr. Peter Urbanec odgovoril ter v zaključku svojega članka takole zapisal:

Psihiatri in psihologi in še posebej dr. Zalokar bi slovenskemu narodu napravili veliko uslugo, ako bi napravili psihološko študijo, kako je mogoče, da je bila slovenska revolucija tako krvava in kako je mogoče, da je po doseženi zmagi še spravila skupaj grupo ljudi, ki je na azijski način mučila in zverinsko uničila vojaške oddelke slovenske politične opozicije. Kako je mogoče, da so v Teharjih likvidirali tudi žene, dekleta in dojenčke? Kako je mogoče, da sedaj v tej svoji nepojmljivi primitivnosti nadaljujejo, ko na krajih mučenja in likvidacij prirejajo piknike za izseljence: v Kočevju in Škofji Loki. To je hvaležno in neobdelano polje za slovenske psihologe, ne pa atentat na svobodo besede in tiska.

KOLIKO NAS JE?

Konec lanskega junija je imela Slovenija 1.819.000 prebivalcev ali za 19.000 več kot v istem času v letu 1975. V prvih šestih mesecih leta 1976 se je rodilo 15.285 otrok, umrlo pa je 9766 ljudi. Na 1000 prebivalcev je prišlo v omenjenem obdobju 16,7 otrok, kar je več kot v kateremkoli od zadnjih let.

KRŠČEVANJE V SLOVENIJI

Kljub vsem pritiskom komunističnih oblasti daje razmeroma visoko število slovenskih družin svoje otroke krstiti. Leta 1970 je bilo krščenih v ljubljanski nadškofiji 83%, v mariborski škofiji 88%, v koprski administraturi pa 75% novorojenčkov. Vendar število krstov iz leta v leto nekoliko pada.

ZA ZAVETIŠČE ŠKOFA DR. G. ROŽMANA SO DAROVALI:

Od 1. 11. 1976 do 31. 12. 1976:

Dolenc Vencelj	7.940
Darmastja Franc	3.050
Povše Ciril in Ljudmila	1.000
Krečič Andrej	3.000
Frančič Nace	1.000
Mežan Malči	500
Cof Emil	600

Msgr. Novak France, cerkvena nabirka 28. 11. 1976 ob 20-letnici ustanovitve DSB v Argentini - sv. maša v zavetišču ..	2.195
Rev. Grile Janez, Venezuela ..	3.000
Liga Žena-Mati, San Martin ..	500
Žele Marija	1.000
Fajfar Franc	1.000
Gerar Viktor	40
Šuc, Ruža	40
Frančič Nace	40
Rev. Škerbec Jože, cerkvena nabirka v zavetišču 12. 12. 76	2.281
Liga Žena-Mati, San Martin, prodaja lectoyih, src v zavetišču 12. 12. 1976	6.200
Pisk Nace	500
Črnugelj, družina, Brazil ..	70
Dejak Franc, ZDA	20
Košir Tone, ZDA	5
V spomin na pok. starše: Razinger Blaž	1.500
Buda Stane	1.000
V spomin na pok. Marka Rudeža:	
Inž. Švigelj Fedor	1.000

Ob 6. obletnici smrti prvega preds. zavetišča pok. Jože Musarja:
Dora Piegari de Musar 20.000
Ob 20-letnici ustanovitve DSB v Argentini in v spomin na prvega pred. pok. polk. Vuk Rupnika:

Rupnik Zinka	1.000
Štefanič Jože	500

Ob drugi obletnici smrti pok.

Lojze Erjavca:

Erjavec Ida	1.000
V spomin na pok. Ignacija Frančiča:	
Lenšćak, družina	1.000
Mikolič, družina	1.000
Inž. Ecker, družina	2.000
Šušteršič Bogoslav	500
Zajec Milan, ZDA (dol.)	5

V spomin na pok. svaka Karla Slabeta, prvega poveljnika 24. čete Slov. domobranstva:

Buda Stane	1.000
------------------	-------

V spomin na umorjene in pobite slov. domobranci:

(v dol.)	
Mrak Stane, ZDA	40
V spomin na pok. polk. Vuk Rupnika:	
Švigelj Tone, družina, ZDA ..	10
V spomin na pok. dr. Jože Zajca:	
Zajec Milan, ZDA	10

V spomin na pok. mamo go. Pepco

Kastigar:	
Družina Lojze Mohar	8

Vsem dobrotnikom zavetišča lepa hvala!

Sovjetska zveza je najbolj nazadnjaška dežela na svetu in karikatura socialističnih idealov. Zahodnoevropska levica noče priznati, da je resničnost različna od podobe, ki si jo je ona ustvarila o Sovjetski zvezi.

VSEBINA: † Karel Mauser — Cleveland žaluje — Zadnje sporočilo Karla Mauserja — Gilbert žaluje (Pavel Bajda) — Maša zadušnica in kome-moracija v Buenos Airesu — Iz Zadnjih Mauserjevih pisem — Čakanje (Karel Mauser) — Svet more reševati le blaga božična misel (Karel Mauser) — Pomen pisatelja Karla Mauserja za Cerkev in slovenski narod (dr. Filip Zakelj) — Poslednja misel (Karel Mauser) — Naš cilj (-žar) — Kdo je dal nalog za izročitev Slovenske narodne vojske komunistom? — Izdaja v Lienzu (Maks Loh) — S strahom gledam v neznano (Maks Osojnik) — štiri dni v Rusiji (M. Zupanc) — Bil sem v Sloveniji, pa le nisem „šel do-mov“ (dr. Franc Blatnik SDB) — Naivna pot (M. O.) — V spomin: † Ignacij Frančič, + Karel Kordiš, + dr. Srečko Baraga. — Nove knjige: Dve dijaški knjižici — Naši jubilanti — Č. g. Jože Horn - 25-letnica mašništva — Društvene vesti — Brali smo: Dr. Urbanc poziva dr. Zalokarja, naj na-pravi psihološko študijo; Koliko nas je?; Krščevanje v Sloveniji — Da-
rovi za Zavetišče.

Correo Argentino Suc. 7	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 6830	Propiedad Intelectual N° 1.333.625 — 22-6-1976 R. Falcón 4158, 1407 Bs. As.
-------------------------------	--------------------------------------	---